

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@posta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 21 (2402) Год XLVII

Беласток 26 мая 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Экзамен на атэстат сталасці!

Паўліна ШАФРАН

Май, квітнёвые каштаны і першы, найважнейшы экзамен жыцця — экзамен на атэстат сталасці! Вучні чацвёртых класаў ліцэяў, тэхнікумаў перажываюць „трагічны” хвіліны. Страх мяшаеца з нервамі, якіх нічым нельга супакоіць, на якія не памагаюць запараныя мамай зёлкі: рамонак і мята, якіх п’юць нават „зацвярдзелы” прадстаўнікі мужчынскага роду! Дык што рабіць, калі чалавеку не хацелася вучыцца чатыры гады, бо і ўсе думалі, што яшчэ зарана, што будзе яшчэ час, а наперад няма чаго вучыцца?! З такой сітуацыі ёсць (і заўсёды быўлі, але мала хто аб гэтым ведаў, або памятаў) два варыянты выходу.

Першы з іх, харектэрны ўсім аптымістам — гэта вера ў сваё шчасце. Аднак на гэты варыяント складаеца некалькі пунктаў: мець шчасце і трапіць на добры нумар партыі, найлепш ззаду, не дай Божа спераду (!), перад камісіяй, якая, каб не перашкаджаць у творчым працэсе сваіх выхаванцаў, амаль не кранаецца з месца, і трапіць з „недазволенымі, навуковымя дапаможнікамі” у экзаменацыйныя тэмы. Так, так — тэмы, бо чалавек хоча мець якісьці выбар у так цяжкай сітуацыі, як яшчэ знойдзеца побач якайсць „сірата”, якая не мае ніякіх шпаргалак, то і ёй выпадае памагчы! Трэба таксама прысвяціць крыху часу і на работу над шпаргалкамі, бо хламамі ніхто не хоча карыстацца, а калі нават на гэта не стала, можа не столькі часу, колькі ахвоты, трэба прыняць радыкальныя меры: „сесіі” на тэлефон і адновіць, або заўязаць контакты са старэйшымі сябрамі з той самай школы, а ў іх напэўна знойдзутца мінулагодні шпаргалкі, якія нас парадаюць у так цяжкія хвіліны.

Другі варыянт адпаведны для аптымістаў, якія не падрыхтаваліся да экзамену, але і для ўсіх абітурыентаў, нават тых падрыхтаваных наперфект (а ці та-кія калісці быўлі?). Гэта малітва ў Божых храмах, якія такіх натоўпай моладзі не бачылі шмат часу. Але, як гавораць старыя бабулькі: як трывога, то да Бога! Так бывае і перад экзаменам на атэстат сталасці.

Гэтым пакарысталіся многія абітурыенты, аднак большасць маладых людзей вучылася, ведаючы добра, што ад гэтага экзамену залежыць іх будучыня. Вучыліся многа і салідна.

У школах, у гэты момант маю на думцы Бельскі белліцэй, настаўнікі часла праводзілі пераэкзаменоўкі, класныя работы, мэтай якіх было не толькі атрыманне добрай ацэнкі, але і ўсвядомленне недахопаў. Са свайго вопыту добра ведаю і памятаю такія заняткі, пе-

Аляксандр Малахоўскі (у цэнтры) у Беластоку, 1997 г.

Без палявання на беларусаў

Размова з Аляксандрам МАЛАХОЎСКІМ, дэпутатам ад Уніі працы, бытым віцэ-маршалкам Сейма, прадстаўніком польскага парламента ў Радзе Еўропы.

— Лідзія Полфер, старшыня Камітэта міністраў Рады Еўропы не выключыла ўвядзенне санкцый супраць Беларусі. Як вы думаеце, чаму?

— Есць шматлікія прычыны, якія маюць уплыў на тое, што Беларусь не ёсць сёння членам Рады Еўропы. У гэты момант яе права прыпынены. Іншых санкцый Рада Еўропы ўвесці не можа. Можа прыняць якуюсь дзяржаву ў сваё кола, або яе выключыць. Калі вылучае, тады на дыпламатычна-палітычнай арэне гэта будзе паражэннем тae краіны.

Адной з галоўных прычын, якая канфліктует Раду Еўропы з паасобнымі краінамі, ёсць пакаранне смерцю. Там, дзе яно ўтрымліваецца або выконваецца, тая краіны аўтаматычна апінаюцца за бортам Рады Еўропы. У мене асабіста ёсць прэтэнзіі да прафесара Качынскага, які заклікае да вяртання ў Польшчу смяротнай кары, а гэта, што прафесар выдатна ведае, пагражает элімінацыяй Польшчы з таго палітычна-дипломатычнага абароту. Калі я стараўся за

приняцце Украіны і Расіі ў Раду Еўропы, працягвалася негуманітарная і жорсткая вайна ў Чачні. Аднак, той аргумент ніколі не кранаўся. Затое справа смяротнай кары на кожнай сесіі падымалася пяць разоў.

— Што думаеце Вы аб працэсах гродзенскіх журналістаў, якія быўцам бы зняўвалі прэзідэнта Беларусі Лукашэнку?

— Не можа быць такое сітуацыі, у якой журналіст, які працуе ў легальнай выдаванай прэсе і згодна з прынцыпамі журналісцкай этикі, апісваючы факты, мог быць пакараны. Дарэчы, такая з'ява здараеца таксама і ў Польшчы. Мне, як журналісту, які крытыкае дзейнасць люстрацыйнага суда ў справе прэзідэнта Шчэціна Марыяна Юрчыка, пагражает пакаранне зняволеннем да 3 гадоў. Рыхтуецца супраць мяне абвінаваўчы акт. І свой, і гродзенскі выпадак трактую як яўнае парушэнне свабоды слова.

— Як Вы ацэньваеце палітыку Польшчы ў адносінах да Беларусі?

— Прыгранічныя адносіны, паміж бізнесменамі, ладзяцца лепш чым палітычныя, афіцыйныя. А на tym фоне даходзіць да яўных, скандалальных сітуацый, якія мелі месца яшчэ колькі гадоў таму паміж Польшчай і Расіяй: авантury на вакзалах, паляванні на дыпламатаў. Польска-беларускія адносіны не ладзяцца так добра, як маглі бы, але і не кепска. Урэшце ж, даходзіць да двухбаковых размоў і сутстреч на розным узроўні: паасобных міністраў і палітыкаў. Для прыкладу, на кангрэсе Уніі працы мелі мы двух прадстаўнікоў беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі. Няма, значыць, цалкавітай ізаляцыі. Беларусь гэта наша натуральная суседка, і ад гэтага не ўцячём. Тое суседства павінна нараджаць вельмі добрыя вынікі, перш за ёсць ў галіне гандлю. А ўсё гэта ідзе марудна, пэўна, з прычыны фінансавага крызісу абедзвюх нашых дзяржаяў, выніку замірання міжнароднага гандлю.

[працяг ↗ 2]

Бурлівая сесія

☞ 3

Напярэдадні XXII сесіі Рады гміны ў на-
ваколі Чаромхі з'явілася адозва. Радны Зыгмунт Кастоўскі ад імя Грамадскага
пратэстанцыйнага камітэта заклікаў жыха-
роў да ўдзелу ў дыскусіі на тэму гміннага
бюджэту. Аўтар адозвы паведамляў, што
у сесіі прымуць удзел запрошаныя госці,
журналісты і тэлебачанне.

Перапіс насельніцтва і нацыянальнасць

☞ 4

Спадзеючыся ненайлепшага выніку
гэтага перапісу, пару дзесяткаў чалавек,
пра якіх на Беласточчыне веда-
юць, што яны беларусы, падпісала зак-
лік да суродзічаў, каб не адракаліся
сваіх продкаў. Я быў адным з тых, што
падпісалі гэту лістоўку, хаця не надта
веру, што нашы баязлівыя сляяне,
асабліва тыя са званнем інжынераў,
дырэктараў ці нават ваяводаў, станоў-
ча адрэагуюць на гэты заклік.

Ломжынская думка

☞ 4

Тое, што магу, гэта толькі сцвер-
дзіць, што ўсе дарогі вядуць у Ломжу.
Падляшскі маршалак Славамір Згы-
ва — з Ломжы. Ваявода Марэк Стшалин-
скі — таксама. Лідэр кіручай гру-
поўкі — таксама. Як мне на вуха сква-
зай адзін з лідэраў групоўкі, што разам
з іхняй кіруе краінай, калі дойдзе да не-
пасрэдных выбараў бурмістраў, прэ-
зідэнтаў і войтаў, дык бацькам Бела-
стока, вядома ж, будзе ламжынянін!

Біягенетычна- маральныя праблемы

☞ 9

Лячэнне з'яўляецца Божым дарам,
якое павінна аблягчаць рэзультаты
першароднага граху Адама і Евы. У гі-
сторыі Царквы былі выдатныя архіпа-
стыры, якія былі лекарамі. Напомніў
пражываючага ў Англіі Суражскага мі-
трапаліта Антонія (Блюма) і ўладыку
Луку (Война-Ясінецкага), які быў вя-
домым у Савецкім Саюзе хірургам.

Пазбягаць недакладнасцей

☞ 10

Гэта няправда, што станцыю і дэ-
по разбурылі ў час бамбардзіроўкі
у 1939 г. Я ў гэты час працаваў на дэ-
по і чысціў катлы паравозаў.

Няўдалы закон

☞ 11

На аблясенне засталося толькі каля
тыдня часу, а некаторыя гаспадары ат-
рымалі дазвол на аблясенне некалькіх
гектараў зямлі. Цяжка ім будзе выка-
наць указанні чыноўнікаў Агенцтва рэс-
труктурызацыі сельскай гаспадаркі. Не
усе яны маюць адпаведныя сродкі, каб
наняць рабочых для аблясення.

Беларусь — беларусы

Шэрайя кніга нячэсных суддзяў

Да апошняга часу ў Беларусі ніводная недзяржаўная арганізацыя не праvodзіла сістэмнага маніторынгу судовых пасяджэнняў. Можна шмат казаць аб парушэннях у судах. Але звычайна ўлады і судовыя чыноўнікі, калі і адказваюць на гэта, дык кажуць, што „асобныя факты не могуць паставіць пад сумненне кваліфіканую і аўктыўную працу судоў у агульным”. Гэтае меркаванне не дазваляла з упэўненасцю сцвярджаць аб сталых парушэннях, якія маюць месца ў судовых пасяджэннях.

Улічваючы ўсё вышэйпералічанае, Грамадскае аўяднанне Magiléuskі праваабарончы цэнтр правёў пашыраны маніторынг выканання крымінальна-працэсуальнага заканадаўства ў 5 судах г. Магілёва. Галоўнымі мэтамі маніторынгу з'яўляюцца: даследаваць рэальнае становішча спраў у судах; абнізвіць колькасць парушэнняў з боку суддзяў падчас падрыхтоўкі і правядзення судовых пасяджэнняў; паднесці ролю судоў, як абаронцаў правоў чалавека.

Па выніках маніторынгу судоў, магілёўская праваабаронцы выдалі „Шэрый кнігу”, дзе прыводзяцца абышырныя інфармацыі аб праведзенай працы са спісам прозвішчаў суддзяў, парушыўшых законы крымінальна-працэсуальнага заканадаўства Беларусі і права чалавека.

Як сцвярджаюць аўтары „Шэрый кніги”, у выніку праведзенага маніторынгу найбольш харектэрнымі парушэннямі закону ў судах з'яўляецца тое, што 49% судовых пасяджэнняў пачына-

ліся са значымі затрымкамі ў абвешчаным часе, а кожны дзевяць з дзесяці судоў адбываліся не ў зале судовых пасяджэнняў, а „па-хатнім” — у кабінце суддзі. Кожны дзесяты працэс адбываўся з удзелам адваката ці прадстаўніка падсуднага боку. Не вывешваецца інфармацыя аб часе і месцы разглядаемых спраў. Крымінальныя і адміністрацыйныя спраўы разглядаюцца ў судах з уклонам у бок адвінавачвання, што не адпавядае крытэрыям справядлівага суда. Падобна ў грамадзянскіх працэсах, калі адным з бакоў выступае дзяржаўны орган, арганізацыя або прадпрыемства, то суддзі займаюць бок прадстаўнікоў дзяржавы. Пакоі для арыштаваных і насупраць іх туалеты ў судах па сваіх умовах нагадваюць памяшканні для трывання быдла. У гэтых памяшканнях пануе антысанітарыя, адсутнічае вентыляцыя і асвятленне і г.д.

Як зазначыў дырэктар Magiléuskі праваабарончага цэнтра Сяргей Абадоўскі, „праблемы, якія выявіў маніторынг павінна вырашаць улада. У іншым выпадку наша краіна ніколі не стане сябрам міжнароднага дэмакратычнага грамадства. Тут вельмі важную ролю павінны адыгрываць праваабаронцы — своеасаблівия адвакаты свабоды, сённяшнія рыцары без страха. Менавіта праваабаронцы, кім бы яны не былі, ставяць перад сабою старожытную і вялікую мету: данесці да ўлады праўду справядлівасці, якой бы горкай яна не была”.

Ян Абадоўскі

Хвароба „шалёных” юрыстаў

Суд над журналістамі забароненай беларускімі ўладамі газеты „Пагоня” Міколам Маркевічам і Паўлам Мажэйкам, які меў адбыцца 16 траўня ў Гродне, з прычыны раптоўнай хваробы пракурора Уладзімера Рабава перанесены на 4 чэрвеня.

Напярэдадні першага разгляду справы быў тэрмінова шпіталізаваны суддзя Мікалай Сяргейка, зараз — пракурор... Іншым разам, калі пад будынакам Ленінскага раённага суда Гродна збяруцца дзесяткі (а магчыма і сотні) неабыкавых да лёсусу журналісту людзей, суд, хутчэй за ўсё зноў адкладаў на няпэўны тэрмін з прычыны хваробы якой-небудзь стэраграфісткі. У гэтым упэўнены адвакат Міколы Маркевіча Сяргей Цурко.

16 траўня ў будынку Ленінскага раённага суда Гродна ў маленькую залу пасяджэння міліцыйнты пусцілі толькі 25 чалавек.

— Гэта нечуванае хамства беларускіх уладаў, якія ўсімі сродкамі імкнуцца запалохаюць усімі магчымымі сродкамі. Распаўсюджваюцца чуткі, што суд вызначыць апальным журналістам самае жорсткае пакаранне — 5 гадоў пазбаўлення волі. Напярэдадні суду на вуліцы Горкага (адна з найвялікшых і людных у Гродне) быў збіты і арабабаваны навідавоку шматлікіх праходняў вядомы літаратурнік Юры Гумянюк, які супрацоўнічаў з „Пагоняй” ад самага пачатку існавання газеты. Старшыня гродзенскага гарвыканкаму Аляксандру Антоненку мэтанакіравана не дае згоды на рэгістрацыю ў Гродне новых незалежных газет. Мікола Маркевіч расцэньявае ўчынкі „мэра” Гродна як татальную забарону на прафесію журналіста.

Не пусцілі ў залу не толькі дыпламатаў, але нават журналістку дзяржаўнага пралукашэнскага тэлеканалу АТН Маргарыту Ушкевіч.

Суддзя Таццяна Клімава, якая зараз разглядае „справу Маркевіча — Мажэйкі”, заявіла, што не ў яе кампетэнцыі працягаваць большую залу, якая на той момант пуставала. Клімава запатрабавала, каб наступным разам ёй папярэдне далі

спісы жадаючых папрысунтніцаў на працэсе дыпламатаў і журналістаў, маўляў, тады ўсім „месца знойдзенца”.

— Ёсць адзінае выйсце з гэтага ганебнага становішча, — сказаў Мікола Маркевіч. — Улады павінны тэрмінова закрыць крымінальную спраўу, бо німа нікага складу злачынства, і папрасіць у грамадскасці прабачэння, бо ўжо ўвесь свет ведае, які гвалт над здаровым сэнсам адбываецца ў Гродне...

Вядомы беларускі адвакат Гары Паганяйла лічыць, што ўлады простиць цягнучы час, каб ціха, у адсутнасці замежных дыпламатаў і журналістаў вынесці патрэбнае

найвышэйшаму кіраўніцтву рашиэнне. Ён,

як і Міхаіл Пастухоў, выказаў сваё расчараўванне беларускай фемідай.

Цікава тое, што былых журналістаў газеты „Пагоня” беларускія ўлады імкнуцца запалохаюць усімі магчымымі сродкамі. Распаўсюджваюцца чуткі, што суд вызначыць апальным журналістам самае жорсткае пакаранне — 5 гадоў пазбаўлення волі. Напярэдадні суду на вуліцы Горкага (адна з найвялікшых і людных у Гродне) быў збіты і арабабаваны навідавоку шматлікіх праходняў вядомы літаратурнік Юры Гумянюк, які супрацоўнічаў з „Пагоняй” ад самага пачатку існавання газеты. Старшыня гродзенскага гарвыканкаму Аляксандру Антоненку мэтанакіравана не дае згоды на рэгістрацыю ў Гродне новых незалежных газет. Мікола Маркевіч расцэньявае ўчынкі „мэра” Гродна як татальную забарону на прафесію журналіста.

Ігар Гандлеўскі

3 беларускага друку

Пра тое ды сёе

Міжнародны стандарт

На тэрыторыі свабоднай эканамічнай зоны „Мінск” плануеца будаўніцтва дзялавога цэнтра, а таксама развіццё транспартнай інфраструктуры. Рэалізацыя гэтых праектаў прадугледжана зацверджанай сталічным выканкам комплекснай праграмай развіцця СЭЗ „Мінск” да 2005 года. У рэалізацыі праграмы важная роля адводзіца ўкараненню праграм рэструктурызацыі і тэхнічнай мадэрнізацыі прадпрыемстваў і вытворчасцей, якія не з'яўляюцца рэзідэнтамі СЭЗ „Мінск”. Стадка на развіццё прадпрыемстваў электронікі, оптыкі, медыцынскай тэхнікі і харчовай працэсавасці, аснашчаных сучасным аbstравліванием і здольных працаваць на экспарт, прадугледжвае прыцягненне на гэтыя аўктыўныя стратэгічныя інвестараў.

Паліва з шын

Унікальная ўстаноўка, здольная перапрацоўваць у паліва старыя аўтамабільныя шыны, створана ў Інстытуце цеплападаўні масаабмену Нацыянальнай акадэміі наукаў вучоным Генадзем Жураўскім. З адной тоны колаў пасля перапрацоўкі ва ўстаноўцы атрымліваецца 500 кілаграмаў высакаякаснага мазуту, 400 кілаграмаў актыванага вугалю і 100 кілаграмаў металу. Прыйчым, калі перагнаць мазут, атрымліваецца 200 літраў дызельнага паліва. Гэта распрацоўка запатэнтавана на Беларусі, у Расіі і ЗША.

Службоўцы

За мінулы год за парушэнне заканадаўства аб працы да адміністрацыйнай адказнасці прыцягнута амаль 9 тысяч службовых асоб. З-за парушэнняў патрабаванняў аховы працы прыпынялася дзейнасць 88 цехаў і больш чым 700 вытворчых участкаў. На 4 576 прадпрыемствах былі

выяўлены парушэнні з выплатай заработкаўнай платы.

Песня

У. Карызна (старэйшы): Песня — гэта калыска нацыі. Калі не будзе песні — не будзе народа. Сучасная песня не дапамагае ні будаваць, ні жыць.

У. Карызна (малодшы): Знік контроль за якасцю песні. Не можа чалавек, які ведае два акорды, лічыцца кампазітарам.

А. Бадак: Яшчэ нядыўна гучалі песні на слова прафесіяналай. А сёня слова песьні пішуць людзі, якія не ведаюць мовы.

Д. Лыбін: Не таму „Зорка Венера” пяеца столькі гадоў, што яе стварыў добры пазаэт і прафесійны кампазітар. А таму, што яна з'яўляецца высокамастацкім творам.

Аб часе і аб сабе

У стаўнай „Кнігарні пісьменніка” сярод тэматычных палічак з'яўлялася новая, незвычайная. Прызначана яна — „Кнігі з аўтографамі”. Кожная кніга падпісана па-свойму. Аказваецца, „кнігарня” запрашае пісьменнікаў, каб тыя адмыслова падпісалі свае творы. І кнігі з аўтографамі людзі бяруць вельмі ахвотна. Палічку прыходзіцца аднаўляць ледзь не кожны дзень.

„Партызан”

У Доме ветэрана адбылася прэзентацыя новага мінскага выдання — часопіса „pARTisan”. Стваральнікі характарызуяць яго як „часопіс, які прымусіць панішаму зірніцу на сучасныя беларускія культурныя канцэкт”. Фрагмент з рэкламай улёткі: „Партызан” — гэта часопіс, які дэкларуе неабходнасць стварэння новай беларускай міфалогіі. У адзіненні ад ідэалогіі — непазбежнай долі састарэлых нацыяў, міфалогія — салодкі прывілей маладых народаў”.

Вычитаў Рыгор Лясун

Экзамен на атэстат сталасці!

[1 ♂ працяг]

рад якімі трэба было сядзець амаль усю ноц, каб усё вызубрыць. Але варта было, здабыць веды прыдаліся на пісьмовы экзамене.

У Бельскім белліцэі да экзамену на атэстат сталасці падышло 119 асоб (ніхто не выбраў экзамен у новай форме). Найбольш асоб здавала матэматыку, многія выбралі таксама гісторыю, біялогію, англійскую і рускую мовы.

На экзамене па польскай мове многія выбралі тэму пакуты ў літаратуры і публіцыстычную тэму, з якой (невядома чаму!) былі вельмі слабыя ацэнкі, многа двоек. З гісторыі абітурыенты найчасцей пісалі пра Ягелонаў, меншая частка выбрала тэму палітыкі Рэчы Паспалітай у адносінах да Масквы ў XVII стагоддзі.

Экзамен па беларускай мове праходзіў у панядзелак, 13 мая, аднак дата хі-

ба не аказалася няўдачлівой, бо абітурыенты выходзілі з добрым настроем. Тэмы датычылі беларускага народа, шчасця ў творах выбраных пісьменнікаў і асобы маці.

Адны абітурыенты выходзілі з радасцю, іншыя са смуткам, аднак усе былі прыемна здзіўлены становіщамі адносінамі настаўнікаў, якія аказаўся прыхильнымі і (як пачула я сярод вучняў) „людзкімі”. Аўторак, 14 мая, быў цяжкім днём у іх жыцці, а другій гадзіні пасля абеду вядомымі сталі вынікі двух, першых экзаменаў (вынікі па беларускай мове будуць пазней). Не для ўсіх быў гэта шчасліві дзень, бо (к здзіўленню старэйшых выпускнікоў ліцэя) ацэнкі аказаўся слабымі, нават былі адзінкі...

Абітурыенты, якія атрымалі пазытыўныя ацэнкі, сталі рыхтавацца да вусных экзаменаў — на 17 мая.

Паўліна Шафран

Без палявання на беларусаў

[1 ♂ працяг]

— *Набліжаецца ўсеагульны перапіс. Беларусы і іншыя меншасці вельмі яго апасаюцца, асабліва пытанняў пра нацыянальнасць і мову. Ці слушна?*

— Ведаю адно: там, дзе ёсць дзеци, якія хочуць вучыцца на сваій нацыянальнай мове, німа перашкод, замінак. Гэта лік дзяцей рашае аб тым, ці будзе функцыянаўца мова, а не статыстычныя даныя, сабраныя ў час перапісу. Другая справа, гэта грошы на дзейнасць меншасціх арганізацый і аўяднанняў. Не думаю, каб магчымы былі якія-небудзь замахі з боку кіраўніцтва дзяржавы. Зразумела, ёсць

нейкія мясцовыя непрыязнісці

Гнілья яблыкі разладу

19 красавіка 2002 г., пасля года судовых разбораў, Раённы суд у Бельскому-Падляшскім апраўдаў нашага карэспандэнта Міхала Мінцэвіча, які абвінавачваўся ў паклёпе на войта Арлянскай гміны Яна Добаша.

Міхал Мінцэвіч, жыхар Орлі, радны мясцовай Рады гміны, карэспандэнт некалькіх перыядычных выданняў і выдаўец аднадзёнкі „Zza ławy radnego” ў сваіх публікацыях крыйтыкаў дзеянні войта гміны і кіраванай ім Гміннай управы. Папракаў ён гмінную ўладу ў негаспадарнасці і незаконных дзеяннях. Гэта, вядома, не спадабалася войту Яну Добашу, які вырашыў правучыць непакорнага журналіста і заадно непрыхильнага яму раднага. У сакавіку мінулага года падаў ён з прыватнага абвінавачання заяву ў Крымінальнае аддзяленне Раённага суда, у якой пастаўіў Міхалу Мінцэвічу закід у паклённіцтве на яго асобу, што „можа паніціць яго аўтарытэт у грамадстве і давесці да страты даверу, неабходнага для выполнення абавязкай войта гміны”. Фальшывыя весткі, паводле войта, змешчаныя былі ў матэрыялах апублікованых у аднадзёнцы „Zza ławy radnego”, у ломжынскім штотыднёвіку „Кантакты” і ў „Ніве”. Абвінаваўца патрабаваў прызнаць Міхала Мінцэвіча вінава-

тым учыненага злачынства, спагнаць з яго на грамадскія мэты штраф у памеры 3 000 зл. і абнародаваць судове рашэнне.

„Ніва” перад аблічча Феміды трапіла за артыкул „Змарнаваныя яблыкі”, апублікаваны ў 10 н-ры ад 11 сакавіка 2001 г. У ім апальны аўтар пайнфармаваў, што Арлянская гміна ў каstryчніку 2000 г., у рамках дапамогі гмінам пачярпелым ад прымараўкай і засухі, атрымала ў дары ад бурмістра сілезскага горада Тшэбніца 5 тон яблык, а ў лютым 2001 г. аказалася, што гмінныя ўлады не парупілія своечасова размеркаваць яблыкі патрабуючым і частка фруктаў апынулася на сметніку. Тэкст быў прайлюстраваны здымкамі гнільых яблыкай на звалцы. У абвінавачанні войта гэтую інфармацыю палічыў неспадаруднай, а здымак, паводле яго, быў „невядомага паходжання”. Аднак абавяржэння ў рэдакцыю не даслаў.

Суд у крымінальнай справе супраць Міхала Мінцэвіча засядаў адзінацца разоў (першае пасяджэнне адбылося 30

мая 2001 г.), дапытаў пад два дзесяткі сведкаў (у тым ліку і ніжэй падпісанага), прачытаў апальныя артыкулы і праслушаў 5-гадзінны магнітафонны запіс сесіі Гміннай рады, прад'яўлены падсудным у якасці доказу яго невіноўнасці. У ходзе судовых разбораўвойт вымушаны быў пацвердзіць факт, што частка яблык усё-такі згніла, а здымак прадстаўляе арлянскую звалку. Абвінаваўцу таксама не удалося даказаць распаўсюджвання падсудным фальшывых вестак у іншых публікацыях. Суд першай інстанцыі прызнаў, што апісаныя Міхалам Мінцэвічам факты мелі месца і ў дзеяннях абвінавачанага не сцвердзіў складу злачынства. Суд прысудзіў войту вярнуць кошты адваката — 2 400 зл.

Ян Добаш на пасаду войта ўступіў 28 снежня 1999 года і застаў пасвараную пры папярэдніку Раду. Аднак аўяднаць гмінных дэпутатаў шляхам дасягнення кансенсусу не удалося. Тады непакорных вырашыў дысыплінаваць іншым спосабам. Ужо ў лютым 2000 года на-нёс ён візіт у рэдакцыю з папрокамі ў наш і Мінцэвіча адреса („Уважайце, хлопчыкі!”). Забыў, што прэвентыўная цэнзура была адменена гадоў дзесяць таму. Тады вырашыў пакарыстацца судом. Пакуль што, безвынікова.

Як відаць, яблык разладу быў кінуты раней, чым згнілі ахвяраваныя сілезцамі фрукты.

Віталь ЛУБА
Фота Міхала Мінцэвіча

Бурлівая сесія

Напярэдадні ХХII сесіі Рады гміны ў наваколлі Чаромхі з'явілася адозва. Радны Зыгмунт Каствоўскі ад імя Грамадскага пратэстанцкага камітета за-клікаў жыхароў да ўдзелу ў нарадзе і саўдзельніцтва ў дыскусіі на тэму гміннага бюджету, беспрацоўя, медыцынскай дапамогі і высокіх зарплат войту і гміннай адміністрацыі. Аўтар адозвы паведамляў, што ў сесіі прымуць удзел запрошаныя гості, журналісты і тэлебачанне. Заклік З. Каствоўскага не выклікаў асаблівага зацікаўлення ў грамадстве, паколькі ягоная асоба вядомая з безвыніковага арганізавання ўсялякіх пратэстаў і выступленняў супраць войта М. Врублеўскага.

У зале Гміннага асяродка культуры ў дзень сесіі, 24 красавіка г.г., не прыкметнікі ж журналістамі беластоцкай прэсы і тэлебачання. За дўвумя сталамі ў цэнтры залы сядзелі радныя, солтысы і некалькі працаўнікоў гміннай управы. Далей, у задніх радах, месцы займалі „засікаўленыя” жыхары пасёлка. Было іх больш за дваццаць асоб. З таго, што я прыкметнікі, некаторыя былі падвыпішыя.

Пасяджэнне пачалося ў назначаны час, у 14 гадзін. Калі дэпутаты мелі пра-галаставаць павестку дня, радны З. Каствоўскі прад'яўіў занесці дадатковы пункт: „Дыскусія”. Старшыня Рады заяўіў, што дыскусія праводзілася на камісіях і таму не бачыцца патрэбы ўздымаць яе паўторна. У выніку галасавання „за” — быў адзін голас, семнаццаць радных устрымаліся ад голасу. Тады З. Каствоўскі выступіў у інтэрпеляцыях. Гаварыў ён аб сметніцы ў пасёлку, дэ-финансаванні спорту, недацяпленні гімназіі, пазаліванні асфальтам клапаноў прытоку вады з водаправода. Цікавіўся, хто заплаціць „затраты” за асвятленне памяшканняў на пагранічным пераходзе ў Палаўцах, як і тое, чаму дачэцца былога начальніка гміны (з вышэйшай адукацыяй) няма работы, хоць іншым асобам з сярэдняй адукацыяй знайшлася пасада ў гміннай управе. Калі пачаў заносіць асабістасці заўвагі ў адрас войта, што не дазволіў яму як раднаму ўдзельніцачу ў рэвізійнай камісіі, дык старшыня Рады заяўіў, што не час гэта, каб кранаць такія пытанні.

Радны З. Каствоўскі быццам чуючы заўвагі працягваў:

— Радным нельга маніпуляваць. Трэба з ім лічыцца... Хопіць вашага панаўніка! Зараз мы будзем правіць, — закончыў дэмантратыўна.

У зале падняўся гоман. Радны быў абураны паводзінамі калегі. Старшыня Рады Сяргей Смык прыводзіў у парадак радных і аўдыторыю:

— Шаноўнае панства! Захавайце пашану для Рады і абрадаў, — сучышаў.

Затым голас узяў войт гміны, які даў справаўдзячу з дзеянісці прайўлення і рэалізацыі гміннага бюджету за мінулы год. Затым старшыня Рады паведаміў, што гмінная рэвізійная камісія і рэгіональная разліковая палата адбрылі дзеянісці Прайўлення гміны. У час галасавання над даверам шаснаццаць радных адбрылі дзеянісці Прайўлення, адзін устрымаліся ад голасу, адзін быў супраць і такім чынам „пратэст” раднага Каствоўскага аказаўся безвыніковым.

У адказе на інтэрпеляцыі войт высветліў усе справы. Тады радны З. Каствоўскі пачаў далей абвінавацца войта і Раду, што тыя распаўсюджаюць няправду.

— Кажуць, што гэта яны аформілі курсіраванне ПКСу з Бельска-Падляшскага ў Чаромху, — узбурана канстатата-

ваў радны. — А гэта няправуда, бо я асабіста дамаўляўся ў гэтай справе з дырэктарам. Войт адно шкодзіць, а не памагае жыхарам. Так было з чыгуначнай амбулаторыяй. Так атрымалася ў справе хуткай дапамогі.

У „абарону” войта выступіла радная Галена Назарук з Вулькі-Тэрехаўскай, якая заяўіла:

— Васеннаццаць гадоў чакала Чаромха адпаведнага чалавека, сапраўднага гаспадара. Не знайшоўся такі, пакуль не з'явіўся спадар Врублеўскі. Чаму цяпер яго крыйтыкуем пасля таго, што ён для грамадства зрабіў? Гэта сапраўднае свінства з нашага боку, — закончыла солтыс.

— Спадар Каствоўскі раней дамагаўся асфальтавання вуліцы Аградовай, — сказаў чарговы раз радны Туркевіч. — Зараз крыйтыкуе, што непатрэбна гміна робіць гэта. Як яго разумець?

Быццам у дапамогу прамоўцы прыйшоў Янка Раеўскі, які займаў месца сярод публікі. Падняўшыся з месца заяўіў:

— Шчырае дзякую вам пане войце, што асфальтавалі вуліцу Аградову. Ад усіх жыхароў нашай вуліцы дзякую!

Зала прыняла выступленне бурнымі воплескамі.

Уладзімір СІДАРУК

Вачыма паляка

Наддзяржаўныя камутатары

Інтэрнэт гэта вялікая справа. Я добра пераканаўся ў тым першы раз чатыры гады таму, перад выбарамі ў самаўрад. Адным з кандыдатаў на раднага ў Падляшскі сеймік быў сённяшні шэф Міністэрства замежных спраў, а тады ўжо былы прэм'ер Владзімеж Цімашэвіч. Уесь давыбарны час правёў ён у ЗША; выкладаў у адным з амерыканскіх універсітэтатаў. Яго думка, аднак, у шмат якіх пытаннях была мне патрэбная для артыкулаў, якія ў той час я пісаў. Размаўлялі мы, значыць, з дапамогай Інтэрнэту. Калі 15 гадзіні я пасылаў пытанні. Праз хвіліну ўжо меў на іх адказы. Усё хутчэй чым „пешкі”, беручы пад увагу, што

циякка было б перакрочыць акіян сухім ступаком. Канкурэнтная газета пасля маіх артыкулаў назвала Цімашэвіча „кандыдатам з Інтэрнэту”. Да гэтай пары не разумею іхній з'едлівасці. Розныя ж ёсць спосабы г.зв. камунікацыі з грамадствам. Прыйчым, у адрозненіе ад тэлефоннага контакту — інтэрнэтавы намнога больш фінансава выгадны. Кожны з лістоў-пытаўніц каштаваў мене (рэдакцыю) толькі 26 грошаў.

У апошні час пераглядаў я інтэрнэтавы сервіс прысвечаны Беларусі. На старонках <www.bialorus.pl> я натрапіў на свежаныя інфармацыі публікаўныя афіцыйна і з іншых краін, неафи-

цыйных, што даступныя ў лукашэнкаўскіх медыях. Паказалася трагічная карціна. Даведаўся я, вось, што задоўжаны беларускіх прадпрыемстваў дасягае 604 млн. долараў. Рада Еўропы рыхтуе супраць Беларусі санкцыі. Сёлета заразіліся вірусам HIV 434 беларусы. Беларусь утримліваецца на першым месцы пасярод краін СНД па інфіліцыі. Ёсць і крыйху аптымістычнага: прэзідэнт Лукашэнка рыхтуе праект амністыі. Мікола Маркевіч замест „Пагоні” намерваеца выдаваць іншы часопіс — „Голас”. Прынамсі такую заяву склаў у Гродзенскі аблвыканкам.

Веды гэта магутнасць, а інфармацыя —

— аб чым ужо выдатна ведаюць у свеце гаспадарча развітым дыскурысіямі, пашучэнні правоў чалавека. Можа ведаць і запратэставаць. Запратэставаць і патрабаваць ад тых, хто кіруе дэмакратычным светам, дзеянняў у абарону праследаваных ці дыскрымінаваных. Хоць бы дамагаючыся ізалаційнай дзяржавай, якія ўжываюць такія метады. А сёння ніводная краіна не ў змозе функцыянуваць у адасобленасці.

Мацей Халадоўскі
cholod24@poczta.onet.pl

Перапіс насельніцтва і нацыянальнасць

У некаторых кварталах Беластока, мястэчках і вёсках Падляшскага ваяводства з'явіліся першыя рахмістры, якія началі дамаўляцца з жыхарамі на размову, падчас якой трэба будзе выявіць чыноўніку амаль усё пра сябе, сваю сям'ю і маёмы. Некаторыя з пару дзесяткаў пытанняў кранаюць нацыянальныя справы. Апрача простага пытання пра нацыянальнасць, некалькіх пра мову, якой людзі карыстаюцца дома і падчас сяброўскіх сустрэч. Інцыятары перапісу — дзяржавныя ўлады — хочуць ведаць, які адсотак грамадзян з'яўляецца непалалякамі і як далёка пайшоў асіміляцыйны працэс у тых сем'ях, якія прызнаюцца да няпольскай нацыянальнасці. Напрыклад, калі літовец адкажа, што дома са сваімі дзяцьмі размаўляе на польскай мове, тады з вялікім праудападабенствам можна будзе акрэсліць, у якім часе пагасне яго літоўскасць. З беларусамі справа даволі простая, таму што мовай сямейнага карыстання цалкам стала польская, як у лукашэнкаўскай Беларусі руская. Нацыя, дарэчы, тая самая, а ўмовы для нацыянальнага жыцця падобныя.

Спадзеочыся ненайлепшага выніку працягнулася перапісу, пару дзесяткаў чалавек,

пра якіх на Беласточчыне ведаюць, што яны беларусы, падпісала заклік да суродзічаў, каб не адракаліся сваіх продкаў. Я быў адным з тых, што падпісалі гэту лістоўку, хаця не надта веру, што нашы баязлівія сяляне, асабліва тыя са званнем інжынераў, дырэктараў ці нават ваяводаў, не ўспамінаючы пра працоўны і беспрацоўны пралетарыят, становічы адрэагуючы на гэты заклік. Продкаў можа яны не адракліся, але сфальшавалі іх традыцыі, культурную спадчыну, некаторыя памянялі пасмяротна ім прозвішчы і імёны. Нярэдка сустракаецца, што два браты ад адных бацькоў носяць іншыя прозвішчы. Часам хапае памяняць адну літару ў сваім прозвішчы і чалавек можа ўжо адчуваць сябе як „prawdziwy Polak”.

Святочны час гэта нагода сустрэць знаёмых. Шмат хто з іх віншаваў мяне, як аднаго з аўтараў лістоўкі за адвагу. „To dobrze, że są jeszcze ludzie, którzy nie boją się występować o nasze prawa”. Пару чалавек я запытаўся, у чым яны бачаць адвагу і што такое „мы” і „наши права”. Аказваецца, адвагай з'яўляецца вызначэнне сябе ў Польшчы, у прысутнасці палякам, непалалякам. Для некаторых „наших” лічыцца гэта ўжо нават

шаленствам і адсутнасцю адказнасці за лёс сваёй сям'і. „A komu potrzebna ta narodowość, — гаварыў адзін прадпрымальнік. — W Polsce mieszkamy, po polsku rozmawiamy, kimże wobec tego jesteśmy jak nie Polakami? „„A Piłsudskiego i parieja pan lubisz?” — пытаюся. „No wie pan, — адказвае мне, — my, prawosławni Polacy, jesteśmy trochę inni i jeszcze nie zwariowaliśmy tak jak katolicy”. Дзеци і ўнукі нашага героя моляцца ўжо ў касцёле.

Другі „наш хлопец” заявіў мне: „Ведаце, я то беларус. Але мая жонка і дзеці крываюць: «Маем яшчэ працу, а хочаш, каб яе патрацілі цераз тваю беларускасць». Таму не ведаю яшчэ, што адкажу падчас перапісу”. Хаця ведаю, што ён адкажа, але я няўпэўнены, што вызначыца палякам з-за жонкі. Ніколі не быў ён у такай сітуацыі, калі вымушаны быў бы польскамоўнаму чыноўніку заяўці, што ён беларус. Псіхалагічна саракагадовому чалавеку гэты бар'ер не пад сілу. Няма сумнення, што ўсе палякі ведаюць, якіх маюць суседзяў і ўся канспірацыя ў сапраўднасці з'яўляецца ўцекамі перад самім сабою. Гісторыя так вучыла наш люд, што пастаянна кіраўяўся ён страхам. У такой атмасферы ні-

колі не маглі заіснаваць нацыянальныя эліты. Нешматлікія групы дзеячаў, якія прабавалі весці сябе як эліта нармальнай нацыі, вельмі хутка пачыналі траціць контакт са сваім народам. Наш люд заўсёды патрабаваў элітаў, якія не прыпаміналі б яму пра яго іншасць — „наших хлопцаў”, якія перш за ўсё думалі пра асабістую кар'еру, банкаўскія рахункі для бліжэйшых і далейшых сваякоў. Да такой мэты немагчыма дайсці заўсякочы адкрыта або свай беларускай нацыянальнасці. Ніводнага прадпрымальніка-паляка не арыштавала палітычная паліція за парушэнне фінансавага заканадаўства. Такі „гонар” меў толькі бельскі бізнесовец, які адкрыта атаясамліваўся з беларускім нацыянальным рухам.

Вялікім дасягненнем беларусаў Беласточчыны было б увайсці ў Еўропу як заўважальная частка народа і атрымаць права єўрапейскай нацыянальнай меншасці, аднак адчуванне значэння гэтага факту ў нас амаль нулевое. Існуе вялікае праудападабенства, што ў Еўропе заіснует толькі як дзяўная фальклорная група, якую будуць паказваць як праяву ўсходніх экзотыкі.

Яўген Міранович

У гадавіну Перамогі

Ваяводскае праўленне ветэранаў вайны ў Беластоку з нагоды чарговай гадавіны перамогі над гітлераўскімі захопнікамі арганізавала 10 мая г.г. урачыстасці ў знак памяці аб загінуўшых у 1944 годзе савецкіх салдат за вызваленне Беласточчыны. У гэтае мерапрыемства так як у мінулым актыўна ўключылася Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку.

Па запрашэнні польскіх ветэранаў Беласточчыны ў Беласток прыехала дэлегацыя з 26 асоб з Беларусі, Расіі і Украіны. Былыя франтавікі з ордэнамі на грудзях гэта ўжо старыя людзі. Панцялей Захаравіч Баклан з-пад Кобрына — 84 гады, былая партызанка, сувязная Кацярына Іванаўна Скуратаўца з Чарнігаўскай вобласці на Украіне праўляла ўжо 80 гадоў. Уладзімір Іванавіч Цюрын з Ленінграда налічвае ўжо 81 год, а Вячаслав Уладзіміравіч Гаршкоў з-пад Масквы маючы 19 гадоў (цяпер яму 77 гадоў) быў у вогненнем баю разам з Кунавінам, які загінуў на Дуброў-

шчыне, кінуўшыся пад нямецкі танк і разам з ім узарваўшыся. Там паставлены яму помнік.

У 8 гадзін раніцы ў царкве Агія Сафія служылася літургія і паніхіда па загінуўшых воінах. Большасць прыехаўшых спавядалася і прычашчалася. Пасля паніхіды ўсе пацалавалі крыж з рук святара. Усё было добра, урачыста. Але яшчэ было блізкі і прыемней гасцям, каб святар выказаў у іх адрас цёплыя слова і павіншаваў іх з прыніццём прычасця. Было б таксама прыгажэй, каб хаця трошкі прыбыло беластачан, а то была пустая царква. Разам з прыехаўшымі ветэранамі быў ў царкве толькі прадстаўнікі БГКТ — Ян Сычэўскі, Валянціна Ласкевіч, Міхась Хмялеўскі і Віталь Бонда ды консулы РБ у Беластоку Аляксандар Каракун і Ігар Сякрэта.

Наступная урачыстасць адбылася на Камунальнам могільніку ў Беластоку. Тут у брацкіх магілах ляжаць па 60, 50, 40, 20 і менш чалавек. Большасць гэта невядомыя салдаты. Толькі на некато-

рых маленьких савецкіх помніках з чырвонай зоркай значацца прозвішчы, а нават даты нараджэння і смерці, а таксама на некаторых помніках ёсьць фатаграфія загінуўшых.

У 1984 годзе беластачанамі быў паставлены помнік у гонар загінуўшых. На ім на польскай мове надпіс: „Wieczna chwała żołnierzom Armii Radzieckiej poległym na Ziemi Białostockiej w walce z faszyzmem hitlerowskim. W 40 rocznicę wyzwolenia mieszkańców Białegostoku”. Вось пры гэтым помніку сабралася невялікая група беластачан з вянкамі і кветкамі. Распачаў урачыстасць кароткай прывітальнай прамовай старшыня Ваяводскага праўлення вайсковых ветэранаў Беласточчыны палкоўнік Аляксандар Урбаноўскі.

„Мы не дзелім крыва і на лепшую і горшую, праліту ўсімі салдатамі і польскімі жаўнерамі”, — сказаў ён і адначасова выказаў незадаволенасць з таго факту, што не прыйшлі сюды прадстаўнікі ўлад горада і ваяводства. Так было і ў мінулым годзе.

Затым распачаўся паніхіда. Псаломнічыку дапамагалі співаць харысты БГКТ Галіна Карбоўская, Лідзія

Янчук і Уладзімір Іванюк. Калі святар пасвяняць помнік, распачалася ўскладанне вянкоў. Закончылася ўрачыстасць выкананнем успомненымі хрысткімі БГКТ рускай песні аб маці і чатырох сынах, якіх не дачакалася яна з фронту, а таксама дэкламатарскім выступленнем Наталлі Саковіч з Рускага таварыства.

У гэты дзень надвячоркам, ветэраны з-за ўсходніх мяжы разам з польскімі ветэрнамі, дыпламатамі Генеральнага консульства ў Беластоку, прадстаўнікамі БГКТ і Рускага таварыства ўсклалі кветкі да помніка савецкім салдатам на вуліцы Цыялкоўскага ў лясочку, які перанесены з Беластоцкага парку.

Ветэраны пабывалі таксама ў Замбраве на могільніку савецкіх салдат. Там у час урачыстасці прамовілі бурмістр горада. Прысутнічай старшыня павета і іншыя чыноўнікі. Было вельмі ўрачыста. Абед-пачастунак ветэраны мелі ў Замбраве, а вячэр у Беластоку ў вайсковай часці. Там былі прамовы А. Каракуна, А. Урбаноўскага, Я. Сычэўскага. Былі дэкламацыі, песні, музыка і чарка віна.

Міхась Хмялеўскі

Ломжынская думка

Блізка паўтара года цягнецца, між іншым супраць мяне, судовы працэс з позывы аднае высокага рангу чыноўніцы, презентуючай цяпер ураду ужо былы. Не буду вымаўляць яе імя, ні артыкулаў майго аўтарства, публікованых яшчэ восенню 2000 года, а якія былі прычынай турбавання Высокага Суда гэтай чыноўніцы. Скажу толькі, што адчула сябе яна абражанай пытаннямі і ўншэннямі (хутчэй намёкамі), якія знайшліся ў тэкстах ды майм каментарам. Адным са сведкаў, пакліканых мною, была адна з галоўных фігур падляшскага, а і краёвага СЛД. Назавем яго дэпутатам з Ломжы, бо стуль ён паходзіць і там жыве. А, дарэчы, хай будзе. Гэта

пасол Мечыслаў Чарняўскі. Сведка гэты, мой і майго калегі, таксама пазванага высокай чыноўніцай, два разы ўжо не з'яўляўся па выкліку беластоцкага суда. Я зусім збараюся, калі лістаноша прынёс мне павестку на чарговую спраўу ў суд. Куды? У... Ломжу!!!). Мэта пасяджэння — „з адозвы Акруговага Суда ў Беластоку на допыт сведкі Мечыслава Чарняўскага”. І здзейніўся прынцып „не можа прыйсці Магамет да гары, то тая прыйдзе да Магамета”.

Для майі справы належным судом ёсьць беластоцкі. Тут публіковаліся артыкулы. Згэтуль пала позва чыноўніцы і згэтуль пазваныя журналісты. Значыць, выключна для Мечыслава Чарняўскага

допыт перанесены ў Ломжу. Пасол Чарняўскі гэта чалавек Лешка Мілера, шэфа сённяшняга ўрада, у якога склад уваходзіць таксама міністр юстыцыі. Каментар? Не буду. І не магу. Я — бок у гэтым спраўе. Маю права толькі на здзілленне.

Тое, што магу, гэта толькі сцвердзіць, што ўсе дарогі вядуць у Ломжу. Падляшскі маршалак Славамір Згжыва — з Ломжы. Ваявода Марэк Стшалінскі — таксама. Лідэр кіруючай групоўкі — таксама. Як мне на вуха сказаў адзін з лідэраў групоўкі, што разам з іхнім кіруе краінай, калі дойдзе да непасрэдных выбараў бурмістраў, прэзідэнтаў і войтаў, ды бацькам Беластока, вядома ж, будзе ламжынін! І то незалежна ад таго, якую будзе прэзентаца палітычную опцию. Бо ж маршалак Згжыва — АВС, а ваявода Стшалінскі і старшыня Чарняўскі — СЛД.

Што з гэтага ўсяго вынікае для беларусаў, жыхароў Беластока і Падляшскага ваяводства? Здавалася б, нічога. Усё ж, аднак. У Ломжы маюць сваю „проблему” — курпяў і курпёшчыну. Для іх „жывая” беларушчына гэта такі ж фальклор, як, скажам, жыхароў Заходнепаморскага ці Сілезскага. Для іх беларусы жывуць у якіхсь скансэннах Беласточчыны, а не Ломжыншчыны, бліжэйшай г.зв. сэруці Польшчы, сталічнаму ваяводству. Гэта яны — перадавікі ў вырабе малака і гадоўлі свіней, вёскі ў іх людныя, не як тыя, з паўднёва-ўсходняй Беласточчыны. Гэта ў іх ёсьць „права” на тое, каб хутчэй увайсці ў Еўрасаюз, чым у тых, хто мусіць усё даганяць і даганяць. Трэба, значыць, ратаваць прыгожую курпёскую традыцыю.

Мацей Халадоўскі

Да 120-годдзя нараджэння Янкі Купалы

Невычэрпная крыніца Купалавага слова

Янка Купала як вялікі мастак навочна паказаў, якія багатыя скарбы мае беларуская мова.

М. ЖЫРКЕВІЧ

Аб творчым выкарыстанні Купалам розных сродкаў мастацкага слова напісана і сказана шмат. Крыніцай для паэта стала жывая беларуская мова. Ён не пераносіў яе механічна ў тканіну твора, а па-мастэрску перапрацоўваў, выбіраючы тое, што адпавядала яго задуме. „У беларускай паэзіі ніхто не валодаў такай магутнай здольнасцю да словатворчасці, як Янка Купала. І ні ў каго іншага не выявіўся так ярка моватворчы геній народа, як у Янкі Купалы” (Н. Гілевіч).

Я буду маліцца і сэрцам і думкамі,
Распетаю буду маліцца душой,
Каб чорныя долі з мяцеліцаў шумамі
Не вылі над роднай зямлёй, нада мной.

Мая малітва, с. 56-57, 1 т.

Ніл Гілевіч лічыць словатворчасць Янкі Купалы выключнай з'явай не толькі ў гісторыі беларускай літаратуры, але і, наогул, ва ўсёй сусветнай літаратуре. „Можна толькі горка шкадаваць, што Купалоўскай смеласці ў галіне словатворчасці мы не бачым у нашай сённяшній паэзіі, што мы так не дараўальна мала звяртаемся да яго вопыту работы са словамі і над словамі, да яго — скажам высокім стылем — вялікага запавету”.

Дарэчы сказаць, Купала надзвычай рэдка перарабляў, „падганяў”, напісанае. Адразу атрымліваўся чыстыя варыянты. Жартаўлівы верш „Паэзія” — яркі тату прыклад:

Праўду з няпраўдай,
Цноту з гарэзіяй
Вымешай спрытам, —
Будзе паэзія.

Лета,noch,месяц,
Клёнік,чарэсня,
Хлопец,дзяўчына, —
Вось вам і песня!

Шэпты, прысяга,
Вечная згода,
Вечная любасць, —
Вось вам і ода.

Пуня, дзяўчына,
Сена — прынада,
Хлопец пад пуняй, —
Вось серэнада.

Пуня падперта...
Голос: сусед я!
Бацька з дубінай, —
Вось вам камед'я.

Зімка. Знік хлопец,
Дзеўка ўже „мамай”,
Слёзы... Палонка, —
Вось вам і драма.

Свет, людзі-шэльмы
Крадуць, лгуць ішчыра,
Чэсны паэта, —
Вось вам сатыра.

Двор, хорам панскі;
Рада-нарада, —
Добрасць, пачівасць, —
Вось вам балада.

Свінні, падпасвіч,
Лапаць, парычніка,
Непагадзь, золка, —
Вось і сляянка.

Добры пан, пані;
Корміць іх ласка
Бедных, галодных, —
Вось вам і казка.

Пан, хам і поле,
Праца, нястата...
Тры аплявухі, —
Вось і канчатак.

Паэзія

Жыццяздольнасць мовы свайго народа Купала паказаў у кожным сваім творы. Такой паслухмінай яна можа быць толькі ў руках сапраўднага майстра.

Саўка ды Грышка ладзілі дуду,
Ду-ду-ду-ду, ду-ду-ду-ду, ладзілі дуду,
Сільна хацелі весяліць нуду,
Ду-ду-ду-ду, ду, ду, ду, ду, ладзілі дуду.

Як разышиліся музыкі, гу-га!
Гу-га-га-га, гу-га-га-га, згінула туга.
Згінула гора, згінула туга,
Гу-га-га-га, гу-га-га-га, згінула туга.

Дзедка старэнькі, узяўшы ёмкі жсмут,
Ту-ту-ту-ту, ту-ту-ту-ту,
Узяўшы ёмкі жсмут,
Кіем на дзвёры паказаў ім тут.
Ту-ту-ту-ту, ту-ту-ту-ту,

Узяўшы ёмкі жсмут.
Вы сабе дайце сваё гуцаца,
Го-ца-ца-ца, го-ца-ца-ца, сваё гоцаца.
Толькі пачнече з другога канца,
Го-ца-ца-ца, го-ца-ца-ца, сваё гоцаца.
Саўка ды Грышка

Праз усё сваё жыццё Янка Купала памятаў і свята ўшаноўваў слова Францішка Багушэвіча: „Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб ня ўмерлі!”

Не маючы лінгвістичнай адукцыі, Янка Купала валодаў унікальнай здольнасцю „вычування ў беларускай мове двух кампанентаў: чыста мастацкага і ідэйнага”.

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўшы зімнія чары,
Шэпчуцца явар з калінаю
Ў сумнай даліне над ярам.

Лісікі зеленяй хвяляца
Небу памялтівай мовай:
Росамі мыноцца раніцай,
Песцяцца сонцам паўднёвым.

Захадам модлы пакорныя
З маткай-зямлёй адпраўляюць:
Тайна ў начаньку чорную
Месяца, зор выглядаюць.

Слухаюць смехаў русалчыных,
Лопату крылляў начніцы,

Ветру павеваў ап'янчаных,
Плюскату шклістай крыніцы.

Чуецца музыка дзіўная
Ў повесцях сонных імшараў...
Цешыцца явар з калінаю,
Скінуўшы зімнія чары.

Явар і каліна

Называючы Купалу народным паэтам, многія даследчыкі маюць на ўвазе, перш за ўсё, сацыяльна-грамадскі змест яго твораў, іх ідэйную накіраванасць. „А варта было б больш гаварыць і пра патычную мову Купалы, як пра мову народа, выразнікам дум і настроў якога паэта з'яўляўся. Варта часцей запыняць увагу на купалаўскім слове і фразе”. (Ніл Гілевіч).

Над ракою ў спакою
Зацвітала каліна;
У сяле за ракою
Вырастала дзяўчына.

Да зялёной каліны
Прылятала зязюля;
Да дзяўчыны-маліны
Удаваўся Януля.

Над ракой, дзе каліна,
Сенажаць церабілі;
У сяле, дзе хланчына,
У паход затрубілі.

Перастала каліна
У цвяточкі ўбіраца;
Перастала дзяўчына
З ненагляднымі стражцаца.

Бедавала зязюля,
Што каліны не стала;
Бедавала матуля,
Што дзяўчына ўсыхала.

Па рацэ гналі хвалі
Ўдаль галіны каліны;
Людзі ў рэчы шукали
Самагубкі-дзяўчыны...

Над ракою ў спакою
Зацвіла зноў каліна;
А ў зямельцы пад ёю
Спала наша дзяўчына.

Над ракою ў спакою

... Цяжка, ды і немагчыма ўяўіць нас,
Беларусаў, без Янкі Купалы. Ён наш буквар і энцыклапедыя, песня і сумленне.
Дзякую табе, зямля беларуская, што нарадзіла нам нашага Купалу! А. Пысін
Тамара ЛАЎРЭНЧУК, г. Высокае

Якая паэтка айчынная!

Гэты патэтычна-ўзноўлы радок Анатоля Сыса можна было смела пастаўіць у якасці эпіграфу да аўтарскай вечарыны вядомай гарадзенскай паэткі Дануты Бічэль-Загнетавай. Імпрэза з неверагодным поспехам прыйшла 10 красавіка ў Канцэртнай зале „Гродна”.

У памяшканні, яшчэ да пачатку вечарыны ўжо не было куды яблыку ўпасці. Людзі, якім не хапіла крэсласць, стаялі ў праходах, ля сценаў, ля ўваходных дзвярэй. Публіка, на дзіве, сабралася самая разнастайная: ад прафесійных пісьменнікаў, журналісташ, бібліятэкару і настаўнікаў (што цалкам зразумела) да школьнікаў-шасьцікласнікаў і хатніх гаспадыняў. Падобны „ажыятаж” адпрычыніў меркаванні скептыкаў, што загадзя палічылі аўтарскую вечарыну Дануты Янаўны „лебядзінай песней” лаўрэаткі

Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы і старшыні гарадзенскай абласнай філії Саюза беларускіх пісьменнікаў...

Пачалося мерапрыемства з грацыёзной выкананага навучэнцамі другога курсу харэаграфічнага аддзялення мясцовага вучылішча мастацтваў (кіраўнічка Наталля Парахневіч) палаనэзу. Увогуле, студэнты гэтай вучылішні (трэба аддаць належнае таксама кіраўнічцы аддзялення рэжысёры народных абрадаў Ганне Марушцы) ўскладлі на свае кволыя плечы большую частку вечарыны: чыталі вершы Дануты Янаўны, танчылі і ўдала практиковаліся ў галіне канферансу. І не здарма, бо рыхтавала імпрэзу на месніца дырэктор Гарадзенскага вучылішча мастацтваў па выхаваўчай працы Людміла Кебіч. У прыватнасці яна прызналася:

— Я напісала сцэнарый вечарыны, сама адбірала выкананцаў, і разам з мужем Генадзем Кебічам стварыла на слоўды Дануты Янаўны песню „Ружанец”...

Гэтую песню і выканала пад акампанемент мужа Людміла Кебіч. А мясцовая інтэлігенцыя пасля палічыла твор гімнам вечарыны. Прафесар Аляксей Пяткевіч зазначыў, што песня „Ружанец” сапраўды вартая „вялікай сцэны” і далейшай „раскруткі”. Зрэшты, гэта не адзінай песня на слоўды Дануты Бічэль-Загнетавай, якая прагучала на вечарыне. Дзве песні выкананы рок-гурт „Айша” і бард Вольга Хвашчынскі. Адметна тое, што музыкі з „Айши” стварылі песні на слоўды шаноўнай паэткі за два дні да імпрэзы, а вакалістка гурту Віктрыя Назаранка, нягледзячы на трагічную смерць свайго бацькі, знайшла ў сабе сілу і моц, каб співаць...

Сама Данута Янаўна трymалася на сцэне проста і натуральна, без асаблівага пафасу, але зразумела і выразна

читала свае вершы, нават правяла са школьнікамі займальную гульню, каб напрыканцы пачаставаць удзельнікаў забавы цукеркамі. Вядома, не абышлося без прамоваў універсітэцкіх літаратуразнаўцаў — кандыдатаў філалогіі Міколы Мікуліча і Анатоля Раманчука, якія гаварылі пра мастацкія асаблівасці творчасці гарадзенскай паэткі, прыгожых кветак і раздачы аўтографаў. А вядомы гарадзенскі хор „Бацькаўшчына”, які нядыўна адзначыў 10-годдзе, выканану традыцыйныя гімны „Многае лета” і „Магутны Божа”.

У прасторы Канцэртнай залы „Гродна” лунаў дух беларускага патрыятызму. І каталізаторам гэтага спрадвечнага духу была Данута Бічэль-Загнетава, пра якую вышэйзгаданы паэт Анатоль Сыс у аднайменным вершы пісаў:

Гродам і племенем гожсая.
Як рэчка — змялелы брод,
хаваеш ад вока варожага
Айчыны сваёй радавод.

Людвік САРОКА

Зорка

старонка для дзяцей

Матушка Ірэна Хадакоўская (настаўніца беларускай мовы ў Аўгустове) з дачушкамі Арыяднай і Марысай. Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Матчын дар

У адным царстве, на краі вёскі, стаяла старэнская хатка. Гаспадары яе былі небагатыя: старэнкі дзядок Міхась і ўнучка Насцечка. Цяжка ім жылося. Ды яшчэ люты пан не даваў ім праходу.

Дзед Міхась выразаў з дрэва лыжкі, насыіх на кірмаш, так і зарабляў гроши.

Насцечка была працевітая, руплівая: зойдзеш у хатку — дык у ёй утульней, чым у самога пана, да якога Насцечка насіла сатканыя ручнікі.

А пан быў прагны, зайздросны. Абіраў ён дзеда з унучкай да ніткі. Аж немагчыма стала жыць далей.

Пайшлі з роспачы ўнучка з дзедам на могілкі, да Насцеччынай матулі.

— Ой, матулечка, матулечка! — заплакала Насцечка.

— Дачушка, дачушка! — уздыхнуў дзед Міхась. Пагаравалі яны, пагаравалі і пачалі даглядаць магілку. Палола Насцечка, палола, ды і бачыць — блішчыць нешта. Капанула глыбей — а там гаршчак, а ў гаршчочку поўна залатых чырвонцаў.

— Божачка, выратуй нас грэшных! — збянятэжана ўскрыкнуў дзед.

— Вось дык цуд! — прашантала Насцечка.

Сталі дзед з унучкай жыць добра, весела.

Ды вось бяды — дачуўся пра знайдку люты пан.

— Ты дзе гэтыя гроши ўзяў? — накінуўся ён на дзеда Міхася.

А дзед Міхась на разум быў востры і кажа:

— Ды гэта мне ваўкі падарылі, калі я да іх у госці хадзіў.

— У госці да ваўкоў? — здзвіўся пан.

— Так, пане, да ваўкоў. Ды толькі без гасцінца не прымаюць.

— Што за гасцінцы? — перапытала пан.

— Завёў я, пане, ім сваю сівую кабылу на паяданак, за гэта і атрымаў гроши.

— Ага-га! — усклікнуў прагны пан і пабег дамоў. Бяжыць і думае: „Калі гэты галадранец завёў адну кабылу, то я завяду да ваўкоў цэлы табун коней”.

Назаўтра павёў пан у цёмную воўчу глухмень сваіх коней. А ваўкі ўжо трэці дзень былі галодныя. Кінуліся яны ўсёй зграйай, коней паеілі, а пана так напалахалі, што той, уцякаючы, трапіў у балота і захлынуўся.

Зажылі пасля гэтага дзед з унучкай у дабры і радасці.

Лена ГАТОЎЧЫЦ
Брэсцкая вобласць,
Ляхавіцкі раён, Ліпская СШ

Авяр'ян ДЗЕРУЖЫНСКІ

Торт для матулы

Таня з Оляй

Торт спяклі

Для сваёй матулы.

Пах салодкі,

Смачны пах

I суседзі чулі.

— Вось каб нам

Пакаштаваць

Тортса хоць бы крышику.

Таня

Вочы касавурыць

На Олю-малышку.

Узялі яны па крошицы,

Па другой,

Па трэцій...

Калі торт

Да рэшты з'елі —

Hіхто не прыкмеціў.

Як прыйшла

Матуля з працы,

Дочкі ёй

Сказали:

— Торт спяклі табе

Салодкі —

Самі ж

Скаштавалі.

— Скаштавалі?

Ну і добра,

Не бядуйце,

Дочкі,

Я спяку вам

Новы торт

З фруктамі,

З мяドочкамі.

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ

Памочніца

Ледзьве мама ў кватэру

Да яе спяшае Вера

I дакладвае ёй сходу

Пра вялікую работу.

— Я вячэрэ згатавала!

(У муцэ чамусьці зала.)

— Стол я выцерла! (Але

Пісягі на тым стале.)

— Я мяла, як ты вучыла!

(У куце мятулу забыла.)

— Я памыла сарафан!

(У ванне — мора-акіян.)

— Вось якая я чысцюля!

...Разгубілася матуля.

Думу думае: як быць?

Ці хваліць, ці не хваліць?

Польска-беларуская крыжаванка № 21

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку“. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 17: Генезіс, моц, шуляк, журавель, бусел, ял, какаду. Як, муж, годуб, цецярук, каса, ген, век, цела, Лі, соль.

Узнагароду, фламастэръ „Staedtler“, выйграла Наталля Герасімюк з Махнатага. Віншаем!

X	Słonina	▼	Bułka	▼	Korupla	Salami	▼
Kapusta	►		▼		▼		
X	Lipa	►				Bas	
Moralność	►	▼					Zebranie
Mapet			Ola	►			
						X	
					Mech	►	
Szpieg							
Deszcz	►						

Віктар ШВЕД

Трэба паведаміць маму

Вярнуўся бацька са шпіталя

У радасным настроі,

I кажа: — Даражэнкі Валік,

Цешіся малой сястрою.

Валік на гэта: — Дзякую небу,
Я цешуся таксама.

Паведаміць нам толькі трэба
Аб гэтым нашу маму.

Вясёлы кумочак

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Малая Монічка ўпершыню была на балетным спектаклі. Спадабалася ёй.

— Не разумею толькі, — заявіла яна маме, — чаму танцоркі ўвесе час ходзяць на пальчыках. Ці дырэктар не можа ўзяць вышэйших?

***

— Каго больш каҳаеш: тату ці маму? — пытае цётка малую Зою.

— Не скажу, каб не зрабіць прыкрасці маме.

***

Малы Янка, ідучы з мамаю, пабачыў коціка:

— Мама! Гэта кот ці кошка? — пытае.

— Кот. Не бачыш, што мае вусы?

***

Міколка прыглядзеца, як сусед парадкуе радочки трускалак:

— Што вы сыплеце на гэтыя трускалкі? — пытае.

— Попел з вогнішча.

— Гэта дзіўна, бо мы на нашы сыплем цукар.

***

Паўлік са здзіўленнем прыглядаўся, як агароднік вырываў з зямлі сухія кветкі і спытаў маму, чаму так робіцца.

— Бо тыя кветкі ўжо мёртвыя, — тлумачыць мама.

— То з кветкамі зусім інакш, чым з людзьмі: калі ўжо не жывуць, тады вымаюць іх з зямлі?

***

У апошні дзень перад канікуламі ўсе дзецы прынеслі настаўніцы розныя

падарункі. Сынок бакалейшчыка ўручыў настаўніцы прыгожую каробку.

— Здагадваюся, — кажа настаўніца, — што ўсярэдзіне торт.

— Так: шакаладны торт.

Пасля падышла дачка агародніка, несучы фольгавы пакет.

— Гэта напэўна кветкі? — спытала настаўніца.

— Так: гэта ружы.

Янка таксама падышоў да настаўніцы з пакетам.

— Твой падарак якісь мокры ад споду, — заўважыла яна, — нешта з яго цячэ. Зараз даведаемся, што ў ім ёсць. Твой тата вядзе краму з напоямі... Мо там аранжад?

— Не! — адказвае Янка.

— А што?

— Сабачка.

***

— Чаму ў касцёле трэба быць ціха? — пытае ксёндз на ўроку рэлігіі.

— Бо там людзі спяць.

***

На ўроку біялогіі настаўніца звяртаецца да Янкі:

— Скажы, якога знаеш чатырохножнага звярка.

— Хрушча.

— Няправільна, бо хрушч мае шэсць ножак.

— А калі дзве адарвем?

***

— Андрэйка, любіш сваю школу?

— Часам...

— А калі?

— Калі закрыта.

Беластоцкая моладзь выступае супраць фашизму.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Новыя гісторыі дзядзечкі Сіда Рука

Аднойчы адной дзяўчыне, якая ўжо заканчвала школу, бацька на дзень нараджэння падараўваў навюткі камп'ютэр. Аднак не сказаў пры гэтым, як трэба ім карыстацца, паколькі слушна палічыў, што ягоная дачка ўважліва і старанна вывучае курсы інфарматыкі ў школе. Але ж бацька не ведаў, што яна і не думала вывучаць ту ю інфарматыку, а ўсе ўрокі па ёй не меней старанна працуяла, бавячы час з дрэннымі хлопцамі на беразе гарадскога рэчкі. Таму дзяўчынёха, не ўмеючы карыстацца камп'ютрам, пачала разбіваць на ім малатком грэцкія арэхі і не толькі размалала ўшчэнт увесь сістэмны блок, аднак яшчэ паадбівала сабе ўсе пальцы, пры гэтым не раскалоўшы

аніводнага арэха. З адчаю яна хрэпнула малатком па камп'ютэры яшчэ раз, ад чаго той грабаючы так, што ад выбуху размалала ўвесь дом, у якім жылі 35 добрапрыстойных сем'яў, не лічачы бадзяжных катоў і сабак, якія мелі звычку хавацца ад сонца ў лёхах. З таго дня людзям і жывёлам не стала дзе жыць, у дзяўчыны разбалеліся пальцы яшчэ болей, а ейны бацька, як даведаўся, з-за чаго адбылося гэткае, з адчаю сам засеў за курсы інфарматыкі дый сядзіць па сённяшні дзень, але не на месцы разваленага ўшчэнта дому, а ў надзеі на вар'ятні.

Вось што значыць прагульцаў урокі з дрэннымі хлопцамі на беразе гарадскога рэчкі!

* * *

Мая вера,
спалоханая твайм эгаізмам
пачынае паміраць
на далоні жыцця.

Я яничэ раз заглядаю ў твае вочы

Блакітныя — аж да немагчымасці
Праглядаюся ў іх...

I заўсёды бачу адно...

заплаканую ідыётку.

Кася ЯРАШЭВІЧ

Уладзімір АРЛОУ, Адкуль наш род

Вынаходнік Казімір Семяновіч

Падарожжа ў Галандыю

Каб паглыбіць свае навуковыя веды, Казімір Семяновіч выпраўляецца ў далёкую Галандыю. Гроши на падарожжа даў яму сам вялікі князь і кароль Уладзіслаў IV.

Гаспадар нашай дзяржавы вылучыў Казіміра сярод астатніх артылерыстаў. Гэта адбылося дзякуючы яго таленту, розуму і працаўітасці. Вельмі важна было і тое, што Семяновіч выдатна ведаў замежныя мовы — лацінскую, грэцкую, німецкую ды яшчэ некалькі.

Галандыя была тады адной з найбольш перадавых краін у Еўропе. Яна мела багатыя бібліятэкі і добра развітую навуку. У Галандыі было моцнае войска з добрай артылерыяй. Семяновіч шмат чытаў, рабіў

сотні старонак выпісаў і замалёвак, вывучаў дасягненні галандскіх гарматнікаў.

Наш вучоны суайчыннік задумаў напісаць сваю кнігу, прысвечаную артылерыі. Ён распачаў доследы з порахам і раскрываў усё новыя таямніцы гэтага небяспечнага рэчыва.

У Галандыі ішла вайна за незалежнасць ад іспанскага караля. Як спрэктываваны інжынер-гарматнік Семяновіч удзельнічаў у аблозе розных гарадоў і заслужыў баявыя галандскі ордэн. Адначасова ён, часта пад варожымі кулямі, вёў свае навуковыя назіранні. Галандцы паважалі беларуса Семяновіча не толькі за смеласць, але і за шматлікія вынаходкі, якія паляпшалі баявыя гарматы.

(працяг будзе)

ведаю, над чым яны думаюць. Памойму, мы, пражываючыя на Беласточчыне — усе праваслаўныя беларусы. На шчасце і мае родныя дайшлі да такога ж вываду. Но, калі б мы лічылі сябе толькі і выключна палякамі, дык зусім прапала б наша культура, родная мова, а таксама цудоўная беларуская песня, якую маем магчымасць пачуць на многіх фестывалях, якія праходзяць у нашым рэгіёне. Адным словам: не забывайце нашу культуру. А на пытанні анкецёра „Хто вы?”, з годнасцю адкажыце: „Я, беларус.”

Юстына Вышкоўская,
II „ц” клас Гімназіі ў Аўгустове

ХТО МЫ?

Апошнім часам вельмі многа гаворыцца пра ўсеагульны перапіс насеянства, які пачненца 21 мая г.г. У анкеце, якую трэба будзе запоўніць, ёсць пытанне пра нацыянальнасць. І ў гэты момант з'яўляецца проблема: „Хто мы?” З майго назірання вынікае, што вялікай частцы дарослых вельмі цяжка адказаць на гэтае пытанне. Я — паляк ці беларус? А, мабыць, яшчэ хтось іншы? — пытаюць яны самі сябе. Вядома, грамадзянства ў нас польскае, але што з нацыянальнасцю? Сама я не

З настаўнікамі сустрэліся Яцак Внук-Гугнацкі (на першым плане) і Віктар Кабац (другі справа).

Расказ пра мінулае

У Педагагічнай бібліятэцы ў Гайнайцы 22 красавіка з настаўнікамі спаткаліся Яцак Внук-Гугнацкі і Віктар Кабац. Ка-рыстаючыя шматлікім экспанатамі, га-варылі яны пра мінулае Гайнайшчыны.

Яцак Внук-Гугнацкі працуе ў вай-сковай часці побач Гайнайкі і калекцы-яніе старыя манеты, гузікі і дакументы. Каля 600 манет знайдзены былі ім не-падалёк царквы ў Крынічы (многія з іх выдадзены былі ў XIX стагоддзі). Многа манет знайшоў ён каля Тафілаў-цаў, Навасадаў і іншых вёсак Гайнай-шчыны. Аднак, не знайшоў яшчэ зала-тых манет. Яцак Внук-Гугнацкі расказ-ваў таксама пра старыя дакументы і па-казаў старыя пашпарты, якія выдавалі-ся на Гайнайшчыне.

Віктар Кабац паказваў руслінкі драў-ляных будынкаў Гайнайкі міжваеннага перыяду, напрыклад, жыллі гайнайскіх рабочых — „аднаднёўкі” (будова іх га-лоўных элементаў адбывалася з дапа-могай суседзяй на працягу аднаго дня).

Гэтыя будынкі паўставалі дзякуючы ўказу ўлад Гайнайкі, які не дазваляў разбіраць нелегальна пабудаваныя будынкі, калі знаходзіліся ў іх печ і комін. Людзі часта ноччу будавалі печ і комін, а пасля ставілі вакол іх сцэны.

— „Аднаднёўкі” будаваліся толькі ў Гайнайцы і былі вельмі трывалымі да-мамі. Хаця ставіліся яны з аполкаў, пе-ратрываўлі многія буры і дажджы. Спа-чатку на зямлі збіваліся сцэны, а пасля яны толькі скручваліся і прыкрываліся дахам. Ацяпляліся яны пакуллем і сухой травой, але жылося ў іх намнога лепш чым у зямлянках, што будаваліся тады ў Белавежы, — распавёў Віктар Кабац.

Былі гэта прыстойныя дамы, а не-калькі з іх захавалася нават да сёння.

У спатканні прысутнічаў настаўнік Падставовай школы ў Дубічах-Царкоўных Славамір Кулік, фатографія якога экспанаваліся на бібліятэчнай выстаўцы.

Аляксей Мароз
Фота аўтара

Лекі ад экстрэмальнай хваробы

Гэты альбом, які з'явіўся напрыканцы мінулага года, паспей ужо перажыць і грандыёзны скандал у прэсе ды Інтэрнэце (перадайце хоць бы базарную перабранку на сایце „Дзед Талаш”), і салідны розгалас у асяроддзі музычных прафесіяналаў (на чарговай нацыянальнай „Рок-Карана-цыі” выданне атрымала ад „Музыкально-го журнала” адмысловы прыз „За самы экстрэмальны дыягноз года”), і неверагодны камерцыйны поспех (прэзентацыі з татальнym аншлагам прайшлі ў многіх гарадах Беларусі, а ў музычных крамах попыт на беларускі экстрэм пераўзыходзіць нават праекты, адзначаныя летасці у намінацыях „Музыка года”, „Альбом года” ды інш.).

Нельга не пагадзіцца нават з дзяржаўнай газетай „Чырвоная змена”, якая ў сувязі з „Hard Life — Heavy Music”* заявіла: „БМАgroup зноў піянер — беларускага экстрему”. Бо сапраўды ж, колькі музычных зборнікаў ні выдавалася ў Беларусі, а раз-будаваць цэльную канцептуальную стылістычную канцепцыю, ды яшчэ выключна беларускамоўную, не ўдавалася яшчэ нікому. А „БМА” гэтым важкім металічным Рубіконам, аказваецца, толькі заявіла пра распачаццё цэлай серыі гукавых стылістычных энцыклапедый: паканаўшы прыхільнікаў hard-n-heavy, сярод якіх беларуская мова раптам стала надта моднай, выдаўцы рушылі на панкаўскія бастыёны і ўжо рыхтуюць нешта неверагоднае пад таямнічай называй „Hardcoreманія: чаду!”

Але мы пакуль вернемся да „Hard Life...” У гэтых двух словах (цяжкое жыццё) хаваецца сутнасць канцепцыі, а ў дру-гіх — „...Heavy Music” (жорсткая музыка) — разгортаеца стылістычнае ідэя.

Многія калектывы, якія прынялі ўдзел у працце, добра знаёмыя нам па фестывалях „Басовішча”: паган-блэкавы мінскі „Зніч” стаўся адным з лаўрэатаў у 1999 г., гайнайскія „The Dvery” былі адзначаны ў 1996 г., трэшавая мінскская „Aquamorta” і хард-рок-а-

вы гродзенскі „Твар” пабывалі на фестывалі летасці, а легендарны death-metal полацкай „Дзіды” гучай тутажно ў далёкім 1992 г. Але што датычыць адкрыцця, дык іхня патэнцыялы ні на грош не горшыя: як чароўна злівецца дударская мелодыя Тодара Кашкуровіча з sympho-thrash-музыкай гурту „Vicious Crusade”! А як віртуозна выпісваюць свае гітарныя пасажы speed-металеры з „Deadmarsh” ды Спіцын & Чармен!

Дыхтоўны менеджмент Віталя Супрановіча здолеў завабіць у беларускі метал на-ват шыкоўны thrashcore-калектыў з Галандыі „Third Stone”, якія не толькі на дыску за-гаварылі па-беларуску („Галандыя разам з беларускім цяжкім рокам...”), але і ў сваім туры па Беларусі навастрыліся выгукваць шырае „Дзякую!” і „Жыве Беларусь!”

Малаянічы буклет выдання, распраца-ваны Паўлам Ермакам („Aquamorta”) па-водле малюнка Алеся Таболіча („Зніч”), дае слухачу шанц яшчэ грунтоўнай заглыбіца ў ідэалогію беларускага металу, у ейную ідэйна-філософскую базу. А яна небанальная, дзякуючы чаму нават сама здольная даць адпор бязглаздым пуста-брэхам сучаснай інфармацыйнай сістэмы: ці варта варушыць „дух мінулага, раз-дзэрты рыкам зграй” („Vicious Crusade”), калі „людзі-ваўкі клічуць багоў” („Зніч”), па „па небе скочыць шалёная зграя” („Ар-ракахія”)? Калі „усе мы маєм патрэбу ў раз-радцы” („Твар”), дык ці не лепш „выра-чыся злых думак і чыну злога ды пайсці дарогаю добра” („Капішча”)...

Цікава, што назва калектыву, які выклікаў найбольшую непрыміримасць постса-вецкага грамадства, найбольш трапна аз-начае хваробу гэтага грамадства — „Арга-хія” (у медыцыне гэта стан, калі аж мову зойме). Краіна ўстане апраксії, відаць, яш-чэ не саспела (або пераспела) да лекаў.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

*Hard Life — Heavy Music, Мінск 2001, BMAgroup.

Фільмавы вечар

Пасля святочнай „заружі” прапа-ную чытачам два кароткія, аднак ціка-вавы французскі фільмы, якія варта прысвяціць адзін з майскіх вечароў.

„Марта... Марта” — найноўшы фільм французскай рэжысёркі Сандрын Вейсет, гэта расказана ў незвычайны способ гісторыя жыцця адной сям’і. Марта, у гэтай ролі пабачым Валеры Данзеллі, паходзіць з мяшчанскаі сям’і, у якой найважнейшым было за-сёды захаванне выгляду перед людзьми. Жывучы ў цяні прыгожай, ураўнаважанай і элегантнай сястры, Марта ўсё жыццё шукае акцэпты асяроддзя і раніц пры гэтым сяменінікаў.

Выезджае разам з мужам, тут паяў-ляецца Іян Гоўвен, у Іспанію да сваёй,

багата выдадзенай замуж сястры. Нечаканы візіт перамянеца ў кашмар. Марта спецыяльна правакуе мужа сястры (Гавер Круз), чым даводзіць сястру да белай гарачкі. Расце напружанне ў кантактах, атмасфера згушчаецца і тады Марта падае духам.

Вялікай праблемай становяцца адно-сіны Марты да дачкі, якая не можа зразумець паводзін маці, якая таксама не патрапіць знайці з ёю супольнай мовы. Можам гэта пабачыць у сцэне над ракой, калі стомленая Марта прыглядзеца мужу, які ловіць рыбу. Раптам у ваду падае Ліза, іх дачка, і пачынае та-піца. Марта, хаця знаходзіцца блізка яе, не мае сілі памагчы дачцэ і стаіць „урошы ў зямлю”. Трагедыя разыгры-

ваецца толькі на яе вачах, дзе сорам мя-шаеца з бяссільнасцю. Лізу ратуе баць-ка, які аднак не абвінавачвае Марту. Яго любоў гэта не слова а дзеянні, без пытанняў, без слоў скаргі.

Глядач задумваецца не толькі над лё-сам недаацэненай асяроддзем Марты, але і спосабам аказвання любові друго-му чалавеку. Узнікае пытанне: хто, Марта ці яе муж, з’яўляеца трагічнай постаццю, хто перажывае горшыя хві-ліны, хто жыццёўы эгаіст...

„Густы і гусікі” — адна з лепшых на французскім рынку кінакарцін. Рэжысё-рам, як і адным з галоўных герояў фільма з’яўляеца маладая, аднак ужо вядо-мая на многіх фестывалях Анжэс Жуй.

Фільм — гісторыя ўзята прости з жыцця. Кастэла, гэта багаты бізнесмен новага пакалення, які да ўсяго дайшоў уласнай працай. Мужчына стараеца ад-нак стварыць імідж сучаснага мачо, ро-

бячы амаль усё напаказ. Жонка яго езд-дзішь вялікай машынай з шафёрам, рас-кідаеца грашыма на ўсе бакі, а ён ра-шаеца, напрыклад, наўчыцца англій-скай мове, але першы ўрок кончыцца сваркай з маладой настаўніцай.

Сітуацыя змяніеца пасля візіту ў тэ-атры, дзе Кастэла ўлюбляеца ў незн-ёмую, якая аказваеца потым... ягонай настаўніцай. З гэтага моманту гледачы маюць нагоду наблізіцца да героя фільма, бо складваеца ўражанне, што дзеянне пераносіцца ў нашае жыццё. Се-рыя памылак Кастэлы і яго жонкі, як і паводзіны прадстаўнікоў культуры, бо цяпер яны ўдзельнічаюць актыўна ў іх жыцці, не толькі смешаць, але і здзіўляюць сваёй трапнасцю. У такай сітуацыі варта пайсці ў кіно і даведацца як герой вырашылі свае праблемы, якія нават і нам бываюць блізкімі.

Паўліна ШАФРАН

Жывуць з традыцыі і краівіду

Актыўна дзеянічае Таварыства Агра-крэсы. Узнікла яно па ініцыятыве ўладаль-нікаў аргатурыстычных кватэр з гмін: Мі-халова, Крынкі, Гарадок і Юхновец. Таварыства мае пропагандаваць вясковую турыстыку ў краіне і за межамі.

Хочам паказваць ландшафтныя асаблівасці памежжа ў єўрапейскім маш-табе, а таксама культурныя, этнічныя і нацыянальныя традыцыі, — пайфар-мавала заснавальніца арганізацыі Веслава Трушевіч з Кабылянкі каля Міхалова. — Нашай мэтай з’яўляеца ўзнаўленне колішняга рэгіональнага ткацтва лінну.

Варта адзначыць, што ўжо выдалі ка-талог агратурыстычных кватэр у Міхалоўскай і суседніх гмінах.

У Міхалоўскай гміне ёсць 14 кватэр для гасцей, між іншым, у Бандарах, Сушчы, Кабылянцы, Міхалове і Пянь-как. Некаторыя з іх вядомыя за межамі нашай краіны. Дачу Трушевіч з Кабылянкі палюбілі турысты з Германіі, Францыі і Галандыі. Яны прыязджаюць сюды штогод. Іх захапляюць традыцыі Падляшша ды мясцовыя помнікі старадаўнасці, цэрквы і касцёлы.

(яц)

Стан народнага артыста СССР Уладзіміра Мулявіна, кіраўніка ансамбля „Песняры”, які 14 мая трапіў у аўтакатастрофу, медыкі ацэніваюць як крайне цяжкі. У Мулявіну была зроблена аперация ў раёне шата-гліністага пазвараніка. Аперация У. Мулявіну была праведзена вядучымі айчыннымі спецыялістамі, якія маюць міжнароднае прызнанне.

У. Мулявін, які знаходзіцца за рулём аўтамабіля „Мерседэс”, трапіў у аварыю на крутым павароце дарогі за некалькі кіламетраў ад Мінска. Машына на скорасці каля 130 км/гадз. з’ехала на абочыну і ўрэзалаася ў дрэва. У момант аварыі У. Мулявін на машыне быў адзін.

„Звязда”, № 96 ад 16.05.2002 г.

Стан Уладзіміра Мулявіна крайне цяжкі

Усходняя містэрый на Урсынаве

У час, калі засяляліся сталічныя кварталы-„спальні”, побач вялікіх жылых блокаў раслі таксама вялікія касцельныя комплексы. Дзякуючы настойлівасці і ініцыятывынасці іх настаяцеляў на тэрыторыі гэтых, нават яшчэ не аддзеланых, будоўляў, адбываюцца шматлікія цікавыя і карысныя мерапрыемствы, м.інш. канцэрты, выстаўкі жывапісу, рэканструкцыі скульптуры, якія прыцягваюць многіх мастакоў. Да такіх заслужаных для культуры аб’ектаў належала касцёл па алеі Камісіі нацыянальнай адзінкі і касцёл св. Фамы Апостала па вуліцы Дэрэнёвой на варшаўскім Урсынаве. У абедвух храмах некалькі разоў у месяц, галоўным чынам па нядзелях і святах, апрача літургіі адбываюцца — у рамках акцыі „Канцэрты на Урсынаве” — канцэрты папулярнай і сімфанічнай музыкі, на якія збираюцца шматлікія меламаны з Варшавы і наваколля.

1 красавіка ў касцёле св. Фамы адбылося адно з такіх мерапрыемстваў — Усходняя містэрый з удзелам грэка-лацінскіх хораў „Намыста” з Пярэмышля пад кіраўніцтвам Ольгі Павовіч і „Сінтагма” са Слупска пад кіраўніцтвам а. Пётра Барана. На змест містэріі склалася жыщё і творчасць Эль Грэка.

Абодва хоры, нягледзячы на раздзяляючую іх адлегласць, супрацоўнічаюць з сабою. Яны заспявалі *a cappella* творы, звязаныя з вялікапоснай літургіяй. Усе песні прагучалі цудоўна, з ідэальнай гарманічнай экспрэсіяй, рэдка выяўляемай у іншых жанрах вакальнай творчасці. Яны прыдалі непаўторныя характар усёй Велікоднай містэрый, якая ўжо хіба трывала запішацца ў календар культурных мерапрыемстваў варшаўскага Урсынава.

Слухаючы такую абаяльную царкоўную музыку, яе паклоннікі — нягледзячы на веравызнанне — апынуліся ў сферы глыбокіх містычных палітываў. Гэтая музыка ўздымае ўзяленне і праспіваныя творы стваралі ўзвіжу дзвюх апор хрысціянства: візантыйскага Усходу і рымскага Захаду; стваралі новую карціну на іканастасе яднання, іканастасе трэцяга тысячагоддзя.

***

Эль Грэка (Даменіка Тэатакопулі) нарадзіўся на Крыце ў 1641 годзе, там вучыўся ў школе іканапісу. У спелым узросце выехаў у Італію, там здабывае дадатковыя веды ў атэлье выдат-

нага жывапісца Тыцыяна, а ў 1577 годзе пераезджае ў іспанскае Таледа, дзе знаходзіць прытулак у манашак. Там здабывае славу і гроши, аднак не дасягае сваёй галоўной мэты, якой ставіў сабе пасаду каралеўскага жывапісца. Мастак асноўвае сям’ю і творы. Дастатак не трывае вечна — вяртаецца крызіс і нястача, перад якім зноў захіляецца ў манастыр, да манашак, дзе і памірае ў 1614 годзе.

***

Спектакль пачынаецца з падарожжа, у якое кожны з нас адпраўляецца ад нараджэння, намагаючыся нешта здзейсніць у сваім жыцці. У дарогу падбадзёрвае нас захапляючы спеў хору і настаўляючы рымкі жыцця водгас бубна. Сімвалам перамяшчэння чалавека становіцца папус, які пльве ад хору да алтара. На белым палатне — вялікім мальберце — з’яўляючыся карціны, напісаныя не-калі рукой геніяльнага мастака — Эль Грэка.

Усе (14) карціны і харывыя песні (таксама 14) уводзяць нас у разум над уласным жыццём. „Пахаванне графа Оргаза” — карціна, паказаная ў завяршальнай частцы містэрый — з’яўляецца аналагам смерці Хрыста і мастака — Эль Грэка, ды і нас саміх. Апошняя карціна — магіла Эль Грэка — адкрывае задуму містэрый: матэрыйльны чалавек з’яўляецца толькі прыказкам пракахам, а твор, які астаецца ад яго — трывалы і векавечны.

Як сказаў аўтар інсцэніроўкі, паказаная Велікодная містэрый з’яўляецца ўпараткованым наборам знакаў і карцін, загорнутым у хвалюочы нас царкоўны спеў. Гэта хвіліна, калі мастацтва раскрывае перад намі нашу душу. Карціны і музыка насалоджваюць нашы пачуцці, аднак раз паглядзеце спектакль — мала; трэба да яго вяртацца, супастаўляць яго з нашым жыццём, каб паглыбляць нашы веды пра нас і пра сусвет вакол нас.

Мастацтва стварае сетку дарог, якія вядуць нас праз жыццё, ды задавольвае розныя складаныя эмоцыйнальныя нашы патрэбнасці: не толькі патрэбу прыгажосці і захаплення, але і патрэбу каштоўнасці. Тому ўсюды там, дзе жыве чалавек, суправаджае яго мастацтва.

Ці гэта каханне

Напэўна вы ўжо не адзін раз кахалі. Гэта сапраўды незвычайнае пачуццё! Аднак не пра тое хацела я сёння пісаць. Кожная дзяўчына ведае, як пазнаць, ці хлопца кахае, ці не — гэта скажа ёй яе сэрца. Але як пазнаць, ці хлопец нас кахае? Тут ужо цяжэйшая справа. Закаханы хлопец гэта непрадказальнае стварэнне. Чаго яны не робяць, каб паказаць, як моцна кахаюць!

Найбольш нясмелыя могуць, напрыклад, праста глядзець на дзяўчыну і чахаць, аж яна першая адзвеца. Іншыя пішуць лісты.

„Дарагая май! Выбачай мне! Як мог я Цябе да гэтай пары не заўважыць?! Як мог не бачыць, што ў мایм класе вучыцца такая багіня? Ты з'яўляешся найпрыгажэйшай дзяўчынай, якую я ўвогуле знаю! Твае очы, Твае вусны, Твае светлыя, развеянныя валасы бачу я ўночы і не могу заснуць... Прыдзі ў суботу ў кіно. Буду чакаць. Твой П.”

Увага! Такія лісты могуць быць не бяспечныя і лепш ім усё ж такі не верыць. Па-першае, можа замест падпісанаага „П.” ліст напісалі яго сябры, каб сабе пажартаваць. Па-другое, калі мужчына ў адным лісце піша больш чым трэћы кампліменты, значыцца — ён задумай нешта дрэннае! (хіба што ты сапраўды выглядаеш быццам багіня, а твае очы, вусны і валасы могуць давесці мужчыну да бяссоннасці...).

Некаторыя (гэтыя смялейшыя) хлопцы інакш праяўляюць сваё каханне. Яны стараюцца паказацца лепшымі ад

усіх астатніх, каб дзяўчына выбрала яго, а не кагосьці іншага (першапачатковы інстынкт паляўнічага — хто лепшы, той мае жанчыну). А ў чым лепшы? У чым-небудзь! Могуць аказацца самымі добрымі футбалістамі, матэматыкамі або расказчыкамі... Найчасцей бароніць таксама сваёй каханай у размове: „Юлька мае рапчу — чырвоныя туфелькі будуць зімой модныя! Э... так я чую...”

Усё пакуль што здаецца быць даволі прыемным, але гэта ж яшчэ не канец! Для таго, што робяць некаторыя закаханыя мужчыны, ёсць спецыяльнае названне: „конскія залёты”. Ужо малыя дзяўчынкі ў дзіцячым садку сустракаюцца з гэтым. Хлопцы цягаюць іх за валасы або на сілу цалуюць (а гэта яшчэ ў найлепшым выпадку). Але не дайце абмануцца — не кожны, хто цягае ваншы косы, робіць гэта з кахання да вас! Увогуле з тымі залётамі дзіўная справа! Калі б гэта не было правераным фактам, я не падумала б нават, што такія дрэнныя паводзіны могуць быць доказам кахання.

Што ж, хлопцаў нялёгка зразумець... А самае важнае — не прабаваць, бо калі ўжо ЗРАЗУМЕЕМ, нашы ўпарадкаваныя мозгавыя клеткі могуць гэтага якраз не вытрымаць!

Тады жыма спакойна, не пераймаймася, а можа пра тое, ці нас хлопец кахае, ці не, таксама скажа нам наша сэрца...

Яўдося
jeudosia@wp.pl

Няўдалы закон

Стараства Гайнайскага павета 11 красавіка 2002 года выдала для 10 асоб дазвол на аблясенне 36 гектараў зямлі ў адпаведнасці з законам ад 8 чэрвеня 2001 года аб назначэнні сельскагаспадарчых зямель для аблясення. Згоды на аблясенне больш за 800 гектараў зямлі не атрымалі людзі, якія падалі прашэнні пазней.

Кіраўнік Аддзялення сельскай гаспадаркі, аховы асяроддзя і натуральных рэсурсаў Гайнайскага староства Яніна Машчынская сказала, што ўзаконеніе аб назначэнні зямель для аблясення многа хібаў. Кампенсацыю за дагляд лесу могуць атрымалі асобы, якія апрача гаспадарання працуць прафесійна ў іншых галінах гаспадаркі, але не могуць яе атрымліваць пенсіянеры. Выплачуванне эквівалента будзе спынена, калі хаяць адна асока ў сужонстве набудзе права на пенсію. Першапачаткова для аблясення прадбачвалася выкарыстоўваць сродкі з Еўрасаюза, але іх няма. А грошай з дзяржаўнага бюджету на эквіваленты зусім мала, таму і мала людзей атрымалі дазволы на аблясенне. Некаторыя гаспадары, прашэнні якіх ляжаць у старoste, нават і праз некалькі бліжэйшых гадоў могуць не даведацца ці прыслугоўвае ў іх права на эквівалент за дагляд лесу, паколькі не прадугледжана разгляданіе зараз усе прашэнні.

У Гайнайскім павеце ў адпаведнасці з новым законам плануецца аблясеніе 11 гектараў зямлі ў Нарваўскай гміне, 8 гектараў — у Дубіцкай, па калі 6,5 гектара — у Гайнайскай і Чаромхайскай і па 2 гектары — у Кляшчэлеўскай і Нараўчанская. У Старостве ляжаць прашэнні сялян на дазвол на аблясенне больш за 800 гектараў зямлі ў павеце. Вялікае зацікаўленне сялян аблясеннем выклікаў закон ад 8 чэрвеня 2001 года, які прадугледжвае магчымасць атрымання эквіваленту.

Сужонства з Амерыкі шукае няньку (праваслаўную беларуску ва ўзросце 50-55 гадоў) да траіх дзяцей. Кантакт: (0 10xx 85) 730 71 03.

Той, хто аблесіць да 10 гектараў зямлі, атрымае кожны месяц па 150 злотых за дагляд кожнага гектара лесу. Выплачуванне кампенсацыі можа быць спынена, калі спецыялісты выявяць, што лес даглядаецца няправільна.

Гайнайскіе старасты толькі 4 красавікі атрымала ад Агенцтва рэструктурызацыі і мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі пацвярдженне, што будуць сродкі на эквіваленты за дагляд 36 гектараў лясоў і ўказанне, што аблясенне павінна закончыцца да 5 мая. У лясніцтвах планы аблясення былі гатовымі толькі ў канцы красавіка. На аблясенне засталося толькі калі тыхня часу, а некаторыя гаспадары атрымалі дазвол на аблясенне некалькіх гектараў зямлі. Цяжка ім будзе выкананіе указанні чыноўнікаў Агенцтва рэструктурызацыі сельскай гаспадаркі. Не ўсе, аднак, маюць адпаведныя сродкі, каб націць рабочых для аблясення.

Само аблясенне — гэта толькі першы этап да атрымання эквіваленту. На працягу трох месяцаў ад пасадкі лесу стараста, карыстаючыся ацэнкай спецыялістаў, вырашыць аб прызначэнні эквіваленту. Калі лес пасаджаны няправільна, селянін не атрымае эквіваленту за дагляд і будзе вымушаны вярнуць гроши за саджанцы і план аблясення. Чарговыя кантролі нованасаджанага лесу праводзіцца будуюць кожныя пару гадоў і тады, таксама, можа быць спынена выплата эквіваленту. Кіраўнік Яніна Машчынская пайфармавала, што зараз вядуцца працы па навелізацыі закона аб аблясенні.

Сяляне могуць аблесіць свае землі паводле іншага закона, які прадбачвае бясплатнае выдаванне пры адпаведных умовах саджанцаў, але без магчымасці атрымлівання эквіваленту.

Аляксей МАРОЗ

У Міхалоўскай гміне

Смецце побач дарог

Вясна ў самым разгары, а тут на гарызонце смецце. Яно так і псуе веснавую прыгажосць. Многа смецця валяецца на абочынах асфальтавай дарогі цераз лес з Міхалова ў Жэдню і далей у Беласток. Перш-наперш у равах паабапал шашы поўна пустых пластмасавых бутэлек, бруднай макулатуры ды папяровай упакоўкі.

Па ўсяму відаць, што ўсялякую непатрэшчыну ў лес вывозяць усе. Ляжаць тут нават спецыяльна нарыхтава-

ныя пластмасавыя торбачкі набітыя да паўна смеццем. У адным месцы, побач жвіроўні ў лесе ляжыць нікому ўжо не прыгодны тапчан.

Асабліва кідаецца ў очы „дзіка” звалка смецця на 2-кіламетровым адрезку дарогі перад Жэдніем, дзе гэтай вясной ссклі звыш 70 прыдарожных бяроз ды ліпаў. Мабыць, калі падрасце вышэй трава і зазелянецца кустарнікі, тады смецця ўжо не будзе аж так відаць.

(яц)

Каго вінаваціць!

Пытанне стаўлю ў адрас Тэлекамунікацый: чаму позна даручаюцца рахункі за тэлефонныя паслугі? Прыклад з Чаромхі. Раҳунак за сакавік друкаваўся ў Беластоку 12 красавіка. Мне пісьмаменосец даручыў яго 23 красавіка. Дзе блукаўся ліст? Чаму няма штампа пошты з датай адпраўлення? Тэлекамунікацыя назначыла тэрмін заплаты на 26.04.2002 г. Па законе абавязвае двухтыднёвы тэрмін рэалізацыі раҳунку, а ў сапраўднасці кіленту застаюцца два дні. Зважыўшы тое, што не ў кож-

нага абанента ёсць магчымасць зрабіць уплату на месцы (брак пошты ці банка), вымушаны ён ехаць у гміны ці павятавыя цэнтр, каб заплаціць раҳунак. На гэта патрабуецца часу. Чаму тады Тэлекамунікацыя не прытрымоўваеца прынцыпу, што тэрмін заплаты мінае пасля двух тыдняў ад даты атрымання раҳунку? Няўжо Тэлекамунікацыя гэта не датычыць? Спадзяюся, што фірме залежыць не толькі на прытоку грошай, але і на рэпутацыі.

Уладзімір СІДАРУК

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Беласток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/

E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталі Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффран.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na III kwartał 2002 r. upływa 5 czerwca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

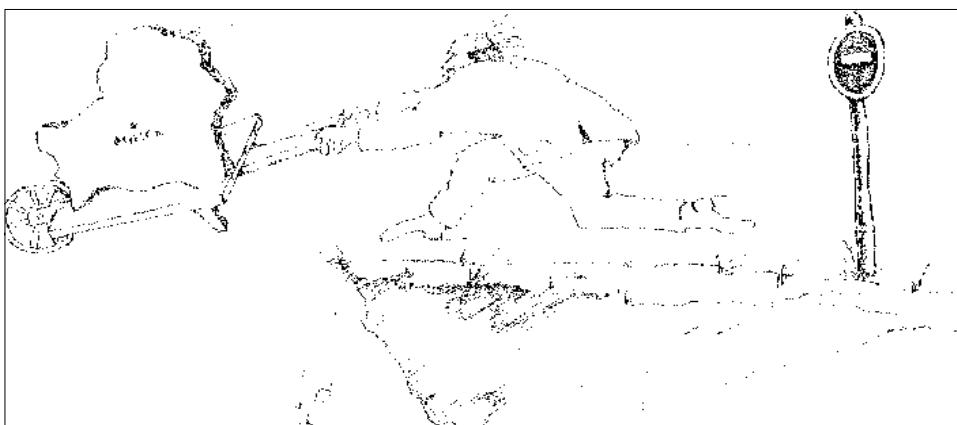
na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

НУКА

Мал. Алеся СУРАВА

Беларусізацыя

Пра Слова Дня беларусізацыя прапанавала расказаць наша слухачка зь места Шосткі Сумскай вобласці Украіны Янія Мірашнічэнка:

„Здоров'я вам!

Слово дня — *белорусізація*.

На початку незалежності шовіністи загорали про «насильницьку білорусізацію». На юнію ненависть зважали. Як наслідок, термін *білорусізація* замінився тэрмін *«фінляндизація»*. «*Білорусізація України! Ми можемо опинітись в Білорусі!*» — бояться українські патріоти.

Білорусізацію називають антибілоруські явища».

Так наприканцы стагодзьдзя пачула слова *беларусізація* нашая українская слухачка, 20-гадовая Янія Мірашнічэнка.

Беларусізацыя у 20-я гады называлі палітыку пабудовы нацыянальнае сацыялістычнае дзяржавы. Нават абменяваная дзяржаўная падтрымка культуры, адукацыі, навукі дала амаль імгненны вынік. Але, калі схаваная нацыянальная энэргія пачала ўвасабляцца ў сталых формах дзяржаўнага жыцця,

беларусізацыя занялося АГПУ: арганізатары сталі „нацдэмамі”, „змоўнікамі” з „Саюзу Вызвалення Беларусі” й іншымі ворагамі народа.

Другая кароткая спроба беларусаў уздыніць вольна ў сваім дому адбылася, калі Чырвоная Армія дала драпака ад салдат вэрмахту: пад німецкай акупацыяй прабіліся паразіткі беларускага жыцця, якое потым было або зьнішчана, або працягнулася на эміграцыі.

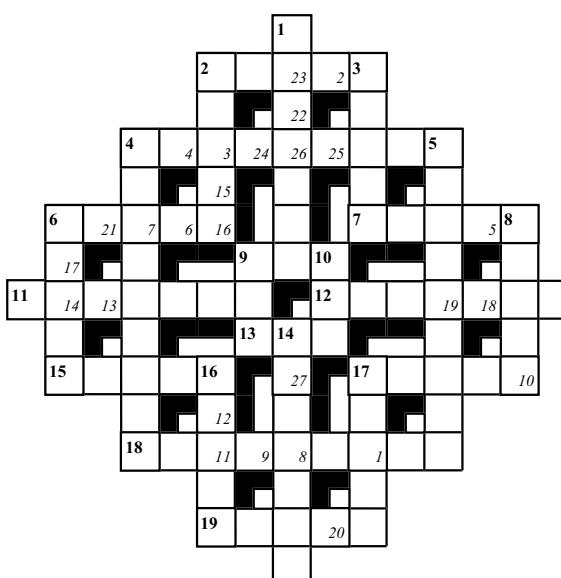
У 1953 годзе падчас барацьбы за ўладу ў Москве пры дапамозе *беларусізацыі* спрабаваў дасягнуць сваіх мэтаў Лайрэнці Берыя — мясцоўша начальства гаварыла ѹ пісала па-беларуску аж два тыдні, пакуль Берыю не арыштавалі.

Спраба апошній у гэтым стагодзьдзі *беларусізацыі* была зноўку задушаная ў сярэдзіне 90-х, і цяпер гэтым словам нашы суседзі пужаюць малых дзяцей: *беларусізація* якой-небудзь краіны азначае, што там ня будзе анічога свайго, а будзе, як цяпер у Беларусі.

Хацелася б верыць, што гэтае значэнне слова *беларусізація*, якое ня мае анічога супольнага зь Беларушчынай, гэтак і застанецца ў ХХ стагодзьдзі і не пярайдзе ў стагодзьдзе ХХІ-ае.

Аляксандар Лукашук
(паводле часопіса „ARCHE”, 7/2000)

Крыжаванка

рыхлай масы, 3. баваўняная тканіна ярка-чырвонага колеру, 4. гнойнае запаленне скury або чырвоны гранат, 5. жонка сарацына, 6. ягадны куст сямейства ружакветных, 8. нарвежская выспа ($20^{\circ}30'E, 70^{\circ}N$), 9. аднакратнасць, 10. найменшы цотны лік, 14. грызун з каштоўным футрам, 16. pena або асадак ад кіпення, 17. лірычны чатырнаццарадковы верш. (Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 15 нумара

Гарызантальна: аbabак, злодзей, Мапуту, вяроўка, карэта, разлом, Акуліна, кардон, Іпатава, Асірыя.

Вертыкальна: дзевер, вобраз, дзяўчо, аймак, ампір, астат, абурак, эмісар, Апанас, аванс, лідэр, манія.

Рашэнне: Дзед бабе па сакрэту, а яна ўсяму свету.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Вользе Дземяновіч з Варшавы і Казіміру Радошку са Свебадзіцаў.

Гарызантальна: 2. паліва з высушанаю гною з дамешкай саломы, 4. пагадненне з узаемнымі ўступкамі, 6. конскі корм, 7. парадак, паслядоўнасць, 9. шэраг, 11. утаргаваныя гроши, 12. прэпарат для папераджальных прышчэпак, 13. абразівітура дзяржавы презідэнта Буша, 15. ласо, 17. паўвостраў, які ўрэзваеца ў Чырвоне мора, 18. між Пуціным і Квасніцкім, 19. адмысловы стол для аўтаматычнага кіравання.

Вертыкальна: 1. травяністая расліна сямейства дзеразовых, 2. змяты кавалак

Кузакі

Прыбег у рэдакцыю „Нівы” нядыўна МакХолад, тым разам у кароткіх штоніках ды клятчатай кашулі. Адкінуў сваю старую скураную, на доўгім паску, светла-карэчневую торбу, куды запіхвае розныя параноі, на стary чырвоны ніўскі фатэль (мэблі прыйшла за наміса старога Дому друку, цяпер іншай), і, адшпіліўшы адну кішэнь тае славутае торбы, дастаў далікатна пакамечаны ліст паперы для друкавальных машынак. А адтуль вызірнула чырвонымі вачыма мёртвая ўжо казяўка.

— Во-о!! — загаварыў па-беларуску МакХолад. — Во-о, якія кузакі атакуюць маю хату! Ужо тыдзень! З таго часу, як суседка з першага паверха пры іншых суседках з нашага блёку па вуліцы Нарэўскай прывітала мяне: „Добры дзень”! Што гэта за істота?

— Хто? Суседка? — перапытаў я, заўсёды зацікаўлены заваёвамі майго маладога сябра.

— Не, гэтае насякомае! Наляталі на маю кватэрку спачатку падвечар, дык падумаўшы, што гэта так званыя майскія жукі. Бабця казала, што, калі такога стукнеш, дык падае, мёртвым прытвараецца. Даў у зяпу аднаму, другому, а яны не падаюць. Значыць, не майскія яны жукі.

— Майскі жук — чорны, — сцвердзіла Гена.

Яна разбіраецца не толькі ў насякомых, нават найменшых; вылоўлівае памылакі са старонак, а яны таксама прытвараюцца мёртвымі, пакуль нумар не выйдзе з друку.

— Ну. А гэты — зялёны з чырвоным.

— І вусаты, — паўзіралася на стварэнне праз свае вялікія акуляры пані Марыся. — А очы якія! — заплюшчаныя, а, быццам бы, усё бачаць!

— Добра, што ляжыць, а не бегае ці лятае... Як тая муха, што тройчи заля-

тала летась у рэдакцыю! Забіў ты яго? — сакратар рэдакцыі, выспецыялізаваны ў лоўлі рознай поскудзі, выразна не быў задаволены; прыхапіў ужо скручаны ў трубачку апошні нумар „Rzeczypospolitej”.

— Грунт то пільнастць, каб абы-што не налазіла ў нашы рады, — азвеўся партыйны беларускі дзеяч, які выпадкова зайшоў у рэдакцыю, каб прыпомніць пра складчыны.

— Чырвона-зялёны! Харошы! — дзядзька Валодзя пакаціў кузаку запалкай, перавярнуў яе на пляскаты живот.

— А зверху цвердаваты, кшталт крыльцаў ды бачкі ў яго бы ў блашчыцы. Ды пахне прыгожа.

Панюхай ды прыгледзеўся і я. Ад маленькага нябожчыка нёсся пах ліпы, спелага жыта, квітнеючага лёну. А вочки, дзве рубінавыя крапачкі, зусім не прыплюшчаныя, з дакорам узіраліся ў мае.

— Ой! Гэта ж беларускі жук нейкі! Нетутэйшы!

— Як — „нетутэйшы”? — нахіліўся на ўесь рост над столом самы вялікі з беларусаў, які зайшоў у „Ніву” з кафедры і „ін катэдрам” збіраўся, відаць, даклад пра тутэйшых і нетутэйшых.

— Гэта, несумненна, жук з-пад знаку Рыгоравіча! — рэзануў Мірановіч. — Вы ж не сляпяя, браткове! Гэтыя вусы, гэтыя зыркія очы! І гэтыя чырвона-зялёныя колеры! Ты, МакХолад, адкуль стаў пісаць у „Ніву”, чакай не аднаго дэсанту! Не крывапіцы яны часам?..

— Не, здаецца... не кусаюцца? — заўгайся МакХолад і пачухаўся па срэбнай кучаравай чупрыне. — Праўда, на далонях у мяне паявіліся быццам бы стыгматы. На левай, на правай, на ступаках, і тут, пад сэрцам, на левым баку...

— Э там! — махнула рукою Мірка. — Гэта ж у цябе ад сутычкі з целаходнікам!

Вандал Арлянскі

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

У буро прыватнага дэтэктыва прыходзіць усхваліваная жанчына:

— Мой муж выдае многа грошай на сваю новую сакратарку. Колькі будзе каштаваць даказанне яму здрады?

— З адным сведкам, фатографам, сышчыкам, плюс чатыры дні працы — недзе каля пяцісот долараў.

— Згодна, прымайце заказ! Гэтую суму напэўна ўдасца мне скамбінаваць ад майго каханка.

***

У камітэт партыі ў Адэсе клічуць Рабіновіча:

— Ці не хацелі б вы адкрыць публічны дом? Ведаецце: Адэса, гэта партовы горад... Дапаможам вам: запэўнім дзеяваць, узаконім мерапрыемства...

— А за якія грахі я маю гэтым займацца? Я знаю гэту вашу дапамогу: трох дзеўкі вышлеце ў калгас збіраць бульбу, дзве на курсаканферэнцыю, пяць у райкам, а мене, Рабіновічу, загадаецце легчы і выконваць план!..

***

Жонка дырэктара глядзіць на тэрмометр свайго мужа:

— У цябе трыцаць дзесяць градусаў гарачкі. Не пойдзеш сёння на працу, а я пазваню ў тваё бюро і паведамлю радасную навіну.

***

— Эх, каб гэта так кожнаму плацілі столькі, колькі запрацуе...

— За такія мізэрныя гроши, то я б не хацеў працаўаць.

Фэстываль Музыкі Маладой Беларусі

Басовішча 2002

Гарадок, Беласточчына, 19-20 ліпеня 2002 г.

✓ Беларуское Аб'яднанье Студэнтаў у Польшчы аўт'яляе конкурс на плякат сёлетняга выпуску Фэстывалю. Праекты трэба дасылаць да 15 чэрвеня 2002 г. па адрасе **Białoruskie Zrzeszenie Studentów, c/o Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhoffa 27, 15-959 Białystok** (з прыпіскай „Plakat”).

✓ Беларуское Аб'яднанье Студэнтаў у Польшчы паведамляе, што гурты, якія хочуць узяць удзел у конкурснай частцы сёлетняга выпуску Фэстывалю павінны да 20 чэрвеня 2002 г. даслаць па адрасе **Radio „Racja”, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok** (з прыпіскай „Basowiszcz 2002”):

— інфармацыю пра гурт (агульная даведка, здымак, склад, контакт — адрас, тэлефон, эмайл),

— запіс 20 хвілін музыкі, 70% якой павінен скласці беларускі матэрыял.

Больш інфармацыі па тэлефоне (+48) 502 753 520.